

Türk tarihî tetkik cemiyeti başkan
118122.
ANKARA

Kaynak

**BALIKESİR
HALKEVİ**

ÜÇÜNCÜ YIL 34

19 İkinciteşrin 1935

Sayfalarımız devriminin ve Halkevlerin çizdiği derin ve geniş anlamının içine giren bütün yazılara açıktır.

İÇİNDEKİLER

Eski eserler korunmalı	M. Ekrem Çavuldur
Balıkesirdeki yatırlara dair Belgeler	Kâmil Su
Tenkit: Gönüllülerin türküsü	Abdulbaki Gölpınarlı
Ulusal eğitim	Sadettin Bayburî
Bora başlıyor	Mükerrem Kâmil Su
Sofokle	Muammer
Balıkesirde yatırlar	M. Yasa - H. Korkut
Köylerimiz	Nuri Dündar
Balıkesir köylerinde ateş üzerinde inanmalar	Osman Balkır
Soğan bükü, Güngörmez ve Kocaili	R. Gökalp Arkın
Pançur	Z. Tunalıoğlu
Baykuş (Destan)	M. Fevzi İlhan
Yazık ki Değilim	Türker Acaroğlu
Zeynebin mezarı (Dizin)	S. Çetiner
Su üstünde (Öykü)	Halil Sezayi
Edebiyat gecesi sezişleri	Fahri Erdinç
Ölüm duygusu	M. Adak
Sitinen kahkahalar	Fethiye Orbey
Onlar kendilerini bilirler	Feridun Ankara
Ağam (Dizin)	Sırrı Şükrü Yırcalı
Özlemine çekerken (Dizin)	Niyazi Kaya
Hep birden bağıralım (Serpil)	F. A.
Almanca dersleri	Rüknettin

KAYNAK

Balıkesir Halkevi Dil, tarih edebiyat şubesinde çıkarılır Aylık Kültür dergisi

ESKİ ESERLER KORUNMALI

EKREM ÇAVULDUR

Her vesile düştükçe söylediğimiz gibi ulusların geçmiş devrelerindeki durumları canlandıracak ve onlara layık oldukları kıymeti verecek biricik araç, onların yaşadıkları devirlerde vücutta getirdikleri eserlerdir.

Hâlen Balıkesir diye anılan içinde oturduğumuz kentin Selçuk ve Osmanlı Türkleri tarafından işgal edildiğini hepimiz biliriz. Bilhassa Selçuk imparatorluğunun döküntüsünden olan Karasi oğullarına yönetim merkezliği yapan bu kentte Selçuk Türklerine ilişkili ait) hiç bire ser görülemiyor.

"Aclan," ve "Demir han," devirlerinde saltanat süren bu emaretin tapınak, saray ve saire gibi bir eseri yokmıydı? İleri gelenlerinin ve zenginlerinin evleri ve köşkleri bulunmuyor muydu? Mezarlıkları nereleriydi? Karesi oğulları zamanında bu kentten geçen seyyahların gördükleri ve onların şevket ve kudretinden bahseden tarihlerde görüldüğü söylenen eserler ne oldu? Balıkesir'de « nüfusu kesir çarşıları melih ve de'pezer bir belde olduğunu » söyleyen İbni Betutanın duvarları yapılmışsa da tavanı ikmal edilmediğinden halkın ağaç, gölge altında cuma namazı kıldığını gördüğü kasaba kenarındaki tamamlanmamış cami hangisidir?

Bu bir yığın sorguya cevap verebilecek ortada hiç bir eser yok! Halkın Karesi oğullarına ilişkiliğini ileri sürerek « Karaisa dedesi » dedikleri — meşrutiyet devrine kadar tepesi açık « ahşap ve harap » bir çatı altında bulunduğu hatırlayanlar tarafından söylenen birkaç kabir Selçuk eseri olarak tanınmaktadır. Bunu da isbat edecek ortada bir yazıt yok! Halkevi tarih kolundan soruluyor. Bu ilde Selçukluların oturması dolayısıyla bunların eserleri hakkında Kültür Bakanlığı bizden malumat istiyor.

Selçukluların iskeletlerini bize gönderin diyor. Mezarlıklarımızda veyahut başka

yerlerde yazıkla bir taş veya yapıya rastlanmıyor ki bunların Selçuklulara mı başkalarına mı ilişkili olduğunu anlıyalım.

Şu durum ulusal kültürümüz yönünden çok üzüntü uyandırmaktadır. Bu eserler ne gibi sebeplerle gözden irak olmuştur. (Bu vadide yazı yazanlardan bir kısmı hiç bir edille ve mantika uymıyan bir mütalea ile bu ziyâ Osmanlıların Selçuklulara ilişkili eserleri siyasi ve idari makamlarla imha etmelerinden doğmuş bir hâdise olarak ileri sürüyorlar.

Biz bu inceleme ve mütaleada hiç bir isabet göremiyoruz. Fatih devrine kadar Selçukluların kendilerine verdikleri erginlik alâmetleri karşısında kaimen duran başta padişahları bulunan ilk Osmanlı ricalinden bunu beklemek bilgi yönünden doğru olamaz.

Zan ve tahmin edildiği gibi Osmanlılar böyle bir maksat taşımış olsalardı bugün bile Selçuk eserlerinden en çok bulunduğu Konya, Sivas ve sair illerdeki eserlerin daha o zaman ortadan kalkmış bulunması icabederdi. Aksine olarak ilk Osmanlılar Selçuk eserlerindeki Hint ve İran mimarisinden alınan fazla tezyinatı kaldırarak esas noktalarda bu eserlerin mimari tarzını kendilerine örnek edinmişlerdir. Biz bu durum karşısında şuna kani oluyoruz ki Selçuk eserleri sırf savsama yüzünden ziya akıbetine uğramıştır. Sözü geçen illerdeki eserlerin bugüne kadar mevcudiyetlerini muhafaza edebilmeleri yapıtlarındaki itina ve dayanıklılık bağlıdır. Balıkesirdekiler gibi dayanıklı ve itinalı yapılmıyanlar ihmal ve bakımsızlık yüzünden ortadan kaybolmuştur. 1

Diğer bir yazımızda Osmanlı devrine ait eserlerin savsama suretile ziyalarını misal göstererek incelemede bulunmak suretile yukarıdaki kanaatimizin doğru olduğunu ve eski eserlerin korunmasındaki önemi gözlerimizin önünde canlandırmağa çalışacağız.

Balıkesirdeki Yatırlara dair Belgeler

Tarih Öğretmeni : KÂMİL SU

Kaynak mecmuasının öğretmen okulu için çıkan ve 16 - 17 - 18 numroları bir olan sayısında (Balıkesirdeki yatırlar) başlıklı bir yazı çıkmıştı. Bu yazı, o yıl son sınıfta bulunan Niyazi ve Kerim tarafından edebiyat ödevi olarak hazırlanmış yazının özüdür. Bu yazıda Balıkesirde gömülü karesi dedesinden, Zağnus paşadan Ali Suuriden, hacı İbrahim Edhem efendiden, Sinan dededen Baş çeşme türbesinden, Üç pınar oğlu türbesinden, Ayak dedesinden, Hasan babadan, İlyas dededen, Çırpılı dededen, Bardak kıran dan Paşa Sultandan, Lütfullah'dan, Kız dedesinden, hassatan bunlar hakkındaki halk söylenimlerinden kısaca bahs edilmiştir.

Bunlar dışında Balıkesirde uzun zaman türbesi korunmuş, ancak son zamanlarda yıkılıp yerine dükkânlar yapılmış olan İshak baba adında bir yatır daha var. Yatırlar hakkında etüt yapan bu arkadaşlar belki türbesi bulunmadığı için İshak babayı bu yatırlar arasına katmış olacaklar belkide katdıkları halde kaynaktan neşretmediler.

Mahkemei şer'iye sicillerini incelerken İshak babaya ait bir belge buldum. Bu belgeden İshak babanın kim olduğunu, aslan balıkesirli olup olmadığını ve mesleğini öğrenmek mümkün değil. Ancak bu belge İshak babanın yaşadığı devir hakkında az bir hata ile tahmini hüküm vermeğe müsait. Çünkü İshak babaya ait olan bu belge hicri 1000 tarihli sicil defterindedir. Belgenin bir yerinde, İshak baba hakkında şahadete gelenlerin, kendisinin kırk elli yıldır burada gömülü olduğunu söyledikleri yazılı. Bu hale göre İshak babanın 950 - 960 yılları arasında ölmüş olması lâzım geliyor. bu tarih-

lerde öldüğü ve en az elli yıl da yaşadığı kabul edilirse hicri dokuzuncu yüzyıl sonlarında doğmuş ve onuncu yüzyıl ortalarına kadar yaşamış olması lâzım geliyor.

İshak baba türbesi Hacıgaybi mahallesinde, şimdiki Hükümet caddesinde, Zarbali hanının karşısına rastlayan kahve, Şiracı ve Şiracının karşısındaki tütüncü dükkânının yerinde iken yıkılarak bu günkü hale konmuştur. Belgeden anlaşıldığına göre bundan 350 yıl önce İshak babanın gömülü bulunduğu yerde kendi adı ile anılan ve dört taraftan yol ile sınırlanan bir zaviyesi varmış. Bu zaviyede gelen gidenler konuklarmış. Bu zaviyenin zaviyedarının zaviyeye aid olan yerlerden bir parçasını satması ve satılan yere bir yağhane yapılması [1] zaviyedar hakkında halkın şikâyet etmesini mucip olmuş. Bu şikâyetin mahkeme siciline geçmeside bize bugün İshak babanın üçyüz elli yıl evvelki zaviyesi ve - Tam olmamakla beraber - kendisi hakkında bir iki kelime yazmak fiasatını veriyor.

Üçyüz elli yıl evvelki İshak baba zaviyesi zamanla şeklini değiştirmiş olacak. Üçyüz elli yıl evvel etrafının dört yol ile sınırlanmış olması kaplamakda olduğu sahanın genişliğine hükmetdiriyor. Halbuki son zamandaki şeklinin ufak ve yalnız bir türbeden ibaret olduğunu ve türbenin de bugün Zarbali hanının karşısında bulunan küçük tütüncü dükkânının yerinde olduğu söyleniyorki eski şekline göre değişmiş, zamanla genişliğini kaybetmiş olduğu anlaşıyor.

Yatırlar yazısında Üçpınar oğlu Hayreddinden de bahsediliyor.

(1) bu gün dahi burada bir yağhane bulunmaktadırlar.

Burada Üçpınar oğlunun kim olduğu belli değil. Mahkemei şer'iye sicillerinde Üçpınar oğlu Hayrittine ait bir iki belge buldum. Bu belgelerden de Üçpınar oğlunun kim olduğu, ve doğru olarak, ne vakit yaşadığı öğrenilemiyor. Yalnız kendisine ait olan belgelerin hicri onikinci yüz yılın birinci yarısına ait olması ve bu belgelerde Üçpınar oğlu Hayrettinden ölü olarak bahs edilmesi bu Asırdan evvel yaşadığına hüküm ettiriyor. Sonra bu belgelerden anlaşıldığına göre Üçpınar oğlu Hayrittin hoca Sinana [1] Bayzit [2] tarafından vakıf edilen Üçpınar köyünden bir parça yer icarlıyor. Bu yeri, Üçpınar köyü hoca Sinana vakıf edildiğinden iki yüz yıl sonra ve hoca Sinan vakfı mütevellisinden alıyor. İkinci Bayızıl tahta hicri 886 tarihinde çıkmıştır. Bayızıl tahta çıktıktan kaç yıl sonra bu araziye hoca ya vakfetmiştir. Bilmiyoruz. Yalnız bu belgelerin bize öğrettiği dikkate değer nokta Üçpınar oğlu Hayrettinin, bu arazi Bayızıl tarafından Hoca Sinana vakfedildikten iki yüz yıl sonra, bu vakıf araziden yer almasıdır. Bu hale göre Üçpınar oğlu Hayrettin Beyazılın tahta çıkışından iki yüz yıl sonra, yani hicri onbirinci asır sonlarında Balıkesir civarındaki Üçpınar köyünde yaşamıştır. Zaten belgeler hicri on ikinci yüz yıl başlarında yani 1122 de yazılmıştır. Ve burada Hayrettinin belge tarihinden çok daha evvel öldüğünde anlaşıldığından ölçüldüğümüz tarih bir az hata ile doğrudur.

Netice olarak Üçpınar oğlu Hayreddinin on birinci hicret yüzyılı sonlarında ve on ikinci yüzyılı başlarında yaşadığını söyleyebiliriz.

Bu belgelerle düşünülen fakat çözülemiyen bir düğüm noktası daha var. Üçpınar Hayreddinin babasının adıdır? Çünkü Üçpınar oğlu denilmektedir. böyle olur-

[1] Fatihin hocası olacak

[2] İkinci Beyazit olacak

sa Üçpınarın insan adı olması lâzım geliyor. Halbuki Üçpınarın insan adı olamayacağını sanıyorum Üçpınar belkide Hayreddin ailesinin soy adlarıdır ki bu benim fikrime daha yakın geliyor. Balıkesirde Üçpınar adında bugün bir köy var. Bu köyün yine bu adla ikiyüz elli yıl önce de mevcut olduğu sicillerdeki kayıtlardan anlaşıyor. Yalnız burada anlaşılamayan bir noktada, Hayreddin ailesinin mi adlarını bu köyden aldıkları, yoksa bu köyün mü Hayreddin ailesinden ad aldığıdır. Bu bugün eldeki belgelerle meydana çıkarılamıyor. Bilki ileride bu yönde yapılacak uzun araştırmalar sonunda buda meydana çıkacaktır.

— Mahkemei şer'iye sicillerinde yatırlara ait daha iki belge buldum ki bunlar Balım Sultana aittir. Balıkesir öğretmen okulu ve lisesi edebiyat öğretmeni çok değerli kardeşim Bakı Gölpınarlı bu belgeleri kaynağın yukarıda bahsettiğim sayısında ve [Balım Sultan] başlıklı yazısında aynen neşrettiler. İsteyenler arkadaşımın bu yazısına bakabilirler.

Yukarıda adları etrafında tahmini hükümler verdiğimiz İshak baba ve Üçpınar oğlu Hayreddin'e ait Mahkemei şer'iye sicillerinde bulduğum belgeleri aynen aşağıya koyuyorum.

Kissai ebyat İshak Baba

Oldurki Balıkesir mahallatından hacı Gaybi mahallesini sakinlerinden Mehmed bik [bey] bin Ahmet ve diğer Mehmed ibni Ömer meclisi şer'e gelüb mahallei mezburda medfûm olan kutbül evliya İshak baba zaviyesinde temessükî zaviyedar olan küçük Mehmed zaviyenin bir müddet Hacı Hüseyin nam kimesneye bey'edüb ve bir mikdarın dahi mülkiyet üzere tasarruf etmek ister üzerine varılub görülmek taleb ederiz dediklerinde üzerine varılub mezburan küçük Mehmed ve Hacı Hüseyin ihzar olundukta mezkûran Mehmed bey ibni

Ahmed ve Mehmed ibni Ömer muhzar kılını mezburan küçük Mehmed ibni Mehmed ve Hacı Hüseyin ibni? Mahzarında takriri kelâm ve tebyini meram edüb kutbül ârifin V? merkumu mezbur İshak baba medfun olduğu zaviyenin hududu erbaası tariki am olup kırk ve elli yıldan ziyade bir kimesne mülk davasın etmeyüb ve mülkiyet üzere kimesne tasarruf etmeyüb gâh mezbur küçük Mehmed bey temessükü zaviyedar namına nüzur ve sadakatı müslimin zabt ve kabz edüb ve gâh ayende vü revende nin sulâhası nüzur ve sadakatı müslimin zabt ve kabz eyledik hududu mezkuresile vakfiye üzere tasarruf olunub musafirin mihman olduğu yerin kible tarafında olup zaviyedarlar sakın olup vakfiye üzere tasarruf eyledikleri menzili mezbur küçük Mehmed mezbur Hüseyine mülkiyet üzere bey' edüb yağhane bina eyledi ve misafirin mihman olduğu yeri dahi mezkûr küçük Mehmed divar bina edüb mülkiyet üzere zabt eyledi cümlesi merhumu mezbur İshak babaya vakıftır. Kendü medfun olduğundan gayrisinden ayende vü revende murad ettikleri zamane degin mihman olagelmışler ve bir kimesne maniü dafı olmamışdır. Mezburan mülkiyet üzere tasarrufdan men olunub yine vaz'ı kadim üzere kemakân mukarrer olup tasarruf olunmamasın taleb ederiz dediklerinde anissüal mezbur hacı Hüseyin minvali merkum üzere küçük Mehmed zaviyenin kible tarafında olup zaviyedarlar tasarruf edib sakın oldukları menzili bana bin altı yüz akçeye bey, edüb ben dahi yağhane bina eyledim amma zaman mürur etmiştir. vakf idigü şer'ile sabit olursa zaman mürur eyledi deyü muaraza ve mukabele etmeyüb istima (istima'a) razıyız dedikte anil istishad ad ve müsliminden fakrülkuzat mevlâna Muhiddin efendiyyi ibni Ali ve Mustafa ibini hacı Mustafa ve üsatad Ahmet ibini Mehmed ve Hasan ibni Abdi ve Meh-

med ibni Mustafa ve hacı Mehmed ibni Ali nam kimesneler meclisi şerife hazarun olup şahitleriz şahadet dahi ederiz zaviyei mezburenin etrafı erbaası bir kimesnenin mülkine mansab (munsab) olmayub tariki am olup vechi meşruh üzere kırk elli yıldan ziyade merhumu mezbur İshak baba medfun olduğundan gayri birine (yerine) ayende vü revende mihman olup gâh küçük Mehmed bey temessükü zaviyeden namına nüzûr ve sadakatı müslimin zabt ve kabz eyleyüb ve gâh ayende vü revende nin sulâhasın zabt eyleyüb mezbur küçük Mehmedin mezbur hacı Hüseyine mülkiyet üzere bey, eyledüğü menzilde dahi vakfiyet üzere zaviyedarlar sakın olup tasarruf ederlerdi hududu erbaası tariki am ile mahdud olan zaviye ve menzilin cümlesin boyacı üstad Ahmet nam kimesne merhum İshak babanın ruhçün vakfedüb cümlesi vakıfır minvali meşruh üzere merhumu mezbur medfun olduğundan gayri yerine ayende vü revende mihman olup ve menzilde dahi zaviyedarlar vakfiyet üzere sakın olagelmışlerdir diye şahadetişeriye ittiklerinde şahidunu mezkûrunun şahadetleri ba'det ta'didi vettezkiye hayr kabulünde vaki olup mezburan Hacı Hüseyin ve Küçük Mehmet zaviyei mezbure hudud dahilini mülkiyet üzere tasarrufdan men olunub kemakân merkumu mezburun vakfı olduğu takarrür kılını hududu erbaası tariki am ile mahdud olan İshak babanın zaviyesinin menzilin vakfiyetine hükm olduğu kayd olundu tahriren fi evaili şehri ramrzanil mubarek seneti ihda ve elf 1001

Kudvetün nüvva bil müteşerriin Balıkesir kazasında naibbüşşer olan mevlâna zeyyede ilmehü tevkii refii humayun vasil olucak malum olaki Balıkesride vaki müteveffa Hacı Sinan evkâfının evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellisi olan kudvetüssadatıl Kiram seyyit Süleyman zeyyede şerefohu süddei şadetime arzuhal edüb

Karesi sancağında Balıkesri nahiyesinde (kazasında) Üçpınar ve Çayır Hisar nam Karyeleri merhum ve mağfurun leh Sultan Bayazıt tabe Serah Hacı mumaileyhe temlik etmekle oldahi Balıkesride bina eylediği cami şerif ve medrese ve muallim hanesine vakf ve tevelliyyetin ebnaı ebnasına şart ve tayin eylediği vakfiyei mamulün bihasında mukayyet ve ikiyüz seneden beru eben (an) ceddin zikr olunan karyeleri vakfı mezbur tarafından zabt ide gelmiş iken sabıka Üçpınar oğlu Hayrüddin nan kimesne Üçpınar karyesinden bir kat'a tarlayı Hacı Sinan vakfı mütevellisinden isticar edib mutasarrıf iken fevt olup bihasbilkanun oğullarına intikal etmekle mezbur Üçpınar oğlu Hayrüddin neslinden Fatıma hatun şirrethâ salike ve bin yüz yirmi iki senesinden Üçpınar oğlu Hayrüddin zaviyesi vakf olmak üzere Ayşe hatun mahlulünden tevelliyyet peyda edüb ve Anadolu muhasebesinde müceddeden kaydü berat ettirmekle bunun ceddı mumaileyhe hacı Sinan vakfı olan Salıfüz-zikr Üçpınar ve Çayırhisar nam karyelere taarruz etmekle bundan akdem bir kaç defa murafası şer'i şerif olduklarında mezbur hatunun karyetani mezburetanda kat'a alakası olmayub ve yedine mamulünbih vakfiyesi ahar olmamağla muarazadan men'übjirle bunun yedine hueceti şer'iyeye ve mu'ted ve ilâm muceblerince amel olunub hilâfına müdahale ve muaraza ettirilmemek üzere fermanı âli sadır olmuşken kanat etmeyüb tezvirat ile kayd ettirdiği tevelliyyeti derkenar ve zabtiçün emir olmağla bunun mütevellisi olduğu vakfın karyelerine müdahale etmekle hususu mezbur ahalü vilâyetin bigaraz müsliminin cemmı gafirinden sual olundukta zikr olunan Üçpınar ve Çayır hisar karyeler hacı Sinan evkafında olup kat'an Hayrüddin vakfının alakası ve medhali olmadığı cümlemizin malûm ve müte

vellii mezkurun yedinde olan senedatı natika olduğundan mada bu minval üzere meşhur ve mütevater ve ilâ hezii el'an mütevellii merkum Seyyid Süleymanın mutasarrıf olduğu Üçpınar ve Çayırhisar nam karyeler hacı Sinan evkafından olup kendü ecdadı minvali meşruh üzere mutasarrıf ola gelmişlerdir deyü huzuru şer'de haber verdiklerin sabıka Balıkesri naibi mevlâna Salih zeyyede ilmehü dahi arz eyledüğün bildirüb olabada hükmü humayunum reca ve defterhaneî âmiremde mahfuz olan evkaf defterlerine üracaat olundukta Balıkesri nahiyesine tabi hasılı on iki bin beş yüz on dört akçe pazar karyei Üçpınar merhum sultan Bayezit han aleyhurrahmetü vel gufran mevlâna Hacı hazretlerine temlik edüb oldahi vakfı evlâd etmiş defteri atikte mastur ve eline hükmü humayun sadaka eylemiş ber mucibi defteri atik ve hasılı on iki bin akçe pazar karyei Çayır hisar merhum müşarün ileyh mevlânayı muma ileyh hacı hazretlerine temlik ve hükmü humayun sadaka etmiş ber mucibi defteri atik deyü defteri evkata mastur ve mukayyed bulunub ve sadır olan fermanı âli [ye] imtisalen Balıkesirde vaki hacı Sinan vakfına evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellii olan senedatı şer'iyeye nazar olundukta Üçpınar oğlu Hayrüddin vakfına evlâ diyet ve meşrutiyet üzere mütevellii olan Fatma hatun ile mezbur Süleyman Çelebi bundan akdem merhum Abdürrahim efendi Kazaskerliği zamanında huzurunda murafaa olduklarında Üçpınar ve Çayır hisar nam karyeler hacı Sinan vakfından olmak üzere merkume Fatıma hatun muarazadan men'olunduktan sonra İstanbul kadısı olan müteveffa Sunullah huzurunda dahi bir def'a dahi murafaa olduklarında merkume Fatıma hatun muarazadan men olduğun natik ve mucibince amel ve hilâfına müdahale ve muaraza ettirilmeye deyü

musahhah fermanı Ali dahi varid olub bir def'a şer'le fasl ve hükm olunan davanın tekrar istima'ı caiz olmamagla zikr olunan Üçpınar ve Çayırhisar karyeleri hacc Sinan vakfı tarafından zabt ettirilüb merkume Fatıma muarazadan men ve eğer hilâfî inha bir takrib ile ferman dahj ettirildi ise mahalli terkin ve hece Sinan vakfı tarafından zabt ettirmek babında emri şerifim verilmek emri Savab idüğün a'lemül ulâ-mail mütebahhirin bilfiil Rumeli kazaskeri olan mevlâna Ahmed edamallahü taala fezailehu ilâm etmekle mevlanayı müşarün ileyhın ilâmı mucebince amel olunmak emrim olmuştur buyurdumki hükünü şerifimle Vusul buldukta bu babta sadır olan emrim üzere amel dahi müşarün ileyhın ilâmı mucebince zikr olunan Üçpınar ve çayırhisar nam karyeleri hacc Sinan vakfı tarafından mütevellij mezkûre zabt itdürüb mezbure Fatımayı hilâfî inha aldığı emir ile mezkûr seyyid Süleymanın yedinde olan senedatı şer'iyeye mugayir bir vecihle hacc Sinan vakfına dahl ve taarruz ettirmeyesin ve dahl edüb vakfı mezbure ait olan mahsul ve rüsumdan nesne almış ise badesubut hükmedüb gerü bikusur aliveresin min ba'dın şer'i şerife ve hucceti şer'iyeye ve emrû humayunuma muhalif kimesneye iş ettirmeyesin şöyle bilesin âlâmeti şerife itimat kılâsın tahriren fi evasıtı şaban sinete seb'a ve seb'in ve miete ve elf.

Kudvetül Kuzatî velhûkkâm maadini fazl vel kelâm mevlâna Balıkesri Kadısı zeyyede fazlahu tevkijrefji humayun vasıl olucak malûm olaki Balıkesride vaki Hayretdin efendi vakfının evlâdiyet ve meşrutiyet üzere berati cedidi alışanımla mütevelliyesi olan fehrül muhadderat Fatıma bintü Hüseyin zeyyedetiffetüha divani humayununa arzi hal edüb vakfı mezburun gulle ve tevelliyetine ahardan müdahale olunmak icap eylemez iken Fındıklı kâtibi Abdullah ve Emin Süleyman nam kimes-

neler hilâfî şeri şerif ve mugayiri üera - tı alışan fuzuli mudahaleleri men ve def vakfı mezbur ve tevelliyet ve kurasî yedinde olan beratî alışanım mucebince zabt - rabt ve mahsulât ve rüsumatı kanun ve defter mucebince ahzû kabz ve cem'ü tahsil ettirmek babında emri şerifim reca eylediği ecilden hazinci amiremde mahfuz olan anadolu muhasebesi defterlerine nazar olundukta Balıkesride vaki Üçpınar oğlu Hayrüdün efendi vakfının vazifei muayyene ile tevelliyeti evlâdı vazifeden merhum Fatıma hatun bintü hüseyin zeyyedet İffetü hanım berati Alişanımla üzerinde olduğu mukayyet ve defter - hani anıreda mahfuz olan defteri evkafına muracaat olundukta Karesi sancagında Balıkesri nahiyesinde yüzyirmi nefer ve iki çiftlik ile mahallei Hasan Halife ve hasili anhül gulle ve uşru hububat ve susam ve bostan ve uşru bagat ve uşru çeltük ve resmi arusiye ve Şebani ve badihava ve resmi çift. [?] Ve resmi ganem on iki bim yüz on dört akçe pazar karyei Üçpınar tabii Balıkesri ve mezkûr karye merhum sultan Bayazıt han mevlâne haccıye temlik edüb oldahi vakfı evlâd etmiş defteri atıkta mastur ve avarizi divaniyeden maaf ve müsellemler ola deyu ana hükmü humayunu mukaddem eylemiş ve ber mucibi defteri atik ve elli sekiz nefer müselmananî ve altı nefer zimmiyani ve hasili anhül gulle ve uşru hububat ve sisan bostan ve uşru bağan ve bağçe ve resmi ağnam ve resmi arusiye ve deştbanî ve badihava ve çeltük ve resmi kışlak ve ağıl ve resmi çift ve [?] ve gayruhu on iki bin akçe pazar karyei Çayırhisar tabii Balıkesri ve merhum ve mağfurun leh sultan Bayazıt tabe serah mevlâne haccıye temlik etmiş cemi, avarızdan maaf ve müsellemler ola deyu hükmü humayun sadaka eylemiş ber mucibi defteri atik ve karyei Çayır-

Yırhisar pınar ayağına iki müd tohum çeltük ekilür deyu kayd olunmuş Çakır biy «bey» ve sancak big (bey) dahi beş müd ekmekle iki müd tohum ekmekte hayli niza' olup hüdavendgâra arz olunmuş hüdavendgâr dahi Çayırhisardan evvelki iki müd tohum ki sancak beyine hisse olunmuş mevlâne haccıye mülk (eke?) sadaka eylemiş sancak hassından ifraz olunup müeyyede kayd olunub defteri atıkta mukayyed altı müd tohum çeltük ekilür deyu muharrer kalemile tahrir olduğu derkenar olunub ilâm olukdukta imdi derkenarı mucebince amel olunmak fermanım olunmak fermanım olmuştur buyurdumki hükmü şerifim vardıkta bu babta sadır olan emrim üzere amel idüb dahi vakfı mezburun vazifei muayene ile

tevliyeti olan vakıftan mezbûr Fatıma hatun bintü şeyh Hüseyin zeyyede iffetühanın beratı alışanımla üzerinde olduğu hazinesi amirem defterleride mukayyed bulunmağın tevliyeti mezbûr evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mezbûreye zabtû rabt ve mahsulâtın ve rüsumatın rusumatın ve kanun ve defter mucebince ahzûkabz ve cem'ü tahsil ettirdüb hilâfî kanun defter ve mugayiri beartı alışan mezbur Fındıklı Abdullah ile mezbûr emir Süleyman kat'an dahlü taarruz ettirmeyesin şöyle bilesin âlâmeti şerife itimat kılâsın tahıren fil yevmil hamis aşr fi şehri Şaban sentü selâse ve erbaine ve miete ve elf

Kostantaniyetil mahruse.

Türk devrimi ve Türk erkinliği bütün acunun hayret ve imrenini uyandıran tansıklardır.

GÖNÜLLÜLERİN TÜRKÜSÜ

Necati bey Öğretmen okulu ve Lisesi
Edebiyat öğretmeni

BAKİ GÖLPINARLI

Öğretmen okulunda, talebemden R. Gökalpın üçüncü eseri, ikinci defa olarak temsil edildi. R. Gökalp "İnkılâp yolu," adlı ilk piyesini takip eden "Bir zaferin yası,"nda tiyatro tekniğinde henüz yeni sayılabilecek bir değişiklik gösterüp piyesi hayata mümkün olduğu kadar yaklaştırmak istemiş; ve bence bu teşebbüsünde hiç başarısızlığa düşmemiştir.

Bu üçüncü eserde de aynı gayeyi güden genç yazman başlangıç ile sonu birbirine çok güzel bağlamak suretile başarmıştır diyeceğim. Piyesi temsil edenlerin okul talebesi olduğu düşünülürse, pek tabii görülmesi lâzım gelen temsil hatalarından vaz geçilince, piyes, genel kurulu itibarile başarılı bir eserdir. Okul sah nelerinde temsil edilebilecek, eğitimsel ve ulusal piyesi bulmaktaki güçlüğü bu işle uğraşanlar pek güzel bilirler. Gökalpın pek mühim olan bir ihtiyaca cevap veren eserleri bilhassa bu bakımdan değerlidir. Eser canlıdır. Hiç bir sahnede hareketsizlik görünmüyor ve insanı sıkımsıyor. Genç yazmanın hataları yok değildir. Fakat tiyatro tekniğine hiç de aykırı olmıyan eserin bu hataları o kadar küçük ki, yazman bunları bir kaç kalem darbasile düzeltebilir. Dikkatimi çekenleri söyleyeceğim: Çok mühim olan bir mektup, ne kadar emniyetli olursa olsun, bir büyük anneye her şeyi açığa vuramaz. Hâtta bu büyük anne pek ileri devrimci bile olsa küçük ve basit bir şifreye bile lüzum hissedil-

meksizin her şeyin apaçık yazılması sanırım ki imkânsızdır. Sonra ordunun son taarruza başlayacağı ve bu taarruzun zamanı, hâtta tahminen bile olsa, bir gazete sütununa geçemez. Hiç olmazsa bu bilgiyi, kurtuluşumuzun pek yakın olduğunu müjdeliyen, bir mektup şekline sokabilirdi.

Özdenin annesinin kurşuna dizilmesi ta'silâtı pek uzun olduğu gibi gazeteci dililede yazılmamıştır. Hiç bir gazete bir kurşuna dizilme vakasını, bhusus işgal altında bulunan bir memlekette, bu kadar uzun yazamaz. Özden de ne kadar ülkücü olursa o'sun bu acıklı bilgiyi uzun uzun okumaya tahammül edemez.

Son tablodaki konuşmalar, görülen piyesin hikâyesi olduğundan ve şahıslar birbirlerinin sözlerini keserek bu hikâyeyi tamamladıklarından, temsil edilirken çok fazla dikkat edilmesi lâzım gelen bir kısımdır. Ve bu konuşma tabii olmakla beraber sözler pek çabuk kesildiğinden biraz daha düzeltmeye lüzum vardır sanırım.

Genellik bakımından hiçde fena bulmadığım ve hele yazılış bakımından mükemmel diyebileceğim bu eserin yazmanını, hocası olmaklığı sıfatile, kutlular ve kendisinden daha olgun eserler beklerim.

Balıkesirin biricik kültürel mecmuası olan Kaynak bu piyesi basmakta ve yaymaktadır. Gelecek çağın gençliğini şevklendiren mecmuaya ayrıca teşekkür etmek borcumuzdur.

Türk gücü her zorluğu yenmeğe elverişlidir.

ULUSAL EĞİTİM

SADETTİN BAYBURI

Eğitim meseleleri ilk insan toplulukları ile birlikte doğmuştur. O zamandan beri eğitimin tanıtı, içyüzü ereği hakkında türlü düşünce ve mutalaalar ileri sürülmüştür. Bununla beraber daha eğitim hakkında son söz verilmiş değildir, bütün Avrupa ve Amerikanın bugünkü beyanlarına bakılırsa aynı alânda binlerce anlaşaların meydana konulduğunu görüyoruz. Bu gidişide normal bilmek gerektir. Çünkü eğitim insan ve toplulukla uğraşan bir bilgidir. Şu hâlde konusu pek canlı ve akıcıdır. Ferd ve topluluğun bütün genel evrelerine uygun olması gerektir. Şurası normaldir ki eğitim artık felsefe ve ilâhiyat etkisinden kurtulduğu zamandan beri artık istikamet almıştır. Bugün bütün genel alânda eğitimin yeni akınları amaç tutmaktadır. Esinini sosyolojiden almağa başladığı zamandan beri insanî ve hakikiğ hayata pek ziyade yaklaşmıştır. Böylece eğitimi mücerred ve metafizik düşünceler dışında sosyoloji mebdelerinin yardımı ile incelendiği zaman bu hakkındaki sorunların daha meyvalı olduğunu görüyoruz. Çünkü eğitim bir çok memleketlerde son zamanlara kadar egemen olan felsefe ve ilâhiyat temellerinden esini almakta devam etmiştir. Fakat 19 20 nci yüz yıllarda genoyodaki karışıklıklar ve bir aralık saltık, gerçek gibianlaşılan bir düşünce ve kanaat kısa bir zaman sonra diğer bir düşünce ve kanaatin yıkılması gibi sebepler insanları daha müsbet ve daha açık düşünmeğe zorlamıştır. Bugün eğitimi ancak sosyoloji yardımı ile incelemekten başka bir çare yoktur. Şu hâlde eğitimin başlıca amacı: İnsanı hayata atıp medenî bir devlet içinde onun bir

örkesi sıfatile urunun gerekliliğine göre işe yaratılmaktır. Binaenâleyh eğitim ferdi ayle kucağından devlet alânına kadar adım adım güdmek suretile hayatta urununu göstererek ve amacına ulaştıracak çareleri öğreten ferdlerden kurulan topluluk ve devlet, şekil veren bir bilgidir.

Ulusal eğitimden istenilen her hangi bir ulusun hayatına uygun ve onu refah ve saadete götürmekte o an eğitim sistemi demektir.

Amacı da: Normal topluluk düzenini korumak ve onun yükselme ve gelişmesini temin et nektir.

Şu hâlde ulusâl eğitimde önemli iki cihet vardır:

1 -- Amaç, diğeri de amaca götürecek vasıtalar. En önemli nokta ulusa gerek ve uygun olan amacı ulusa göstermektir ki bu da yabancı memleketlerden alınacak ve almamıza imkân olmıyan bir meseledir. Ancak kendimize gerek olan amacı, kendimizi yokliyerek ve eyice inceliyerek bulmak zorluğundayız.

Araca gelince: Bu bir teknik mesele sidir. Biz onu iyi bulduğumuz diğer alânlardan da alabilir ve almak zorluğundayız.

Ha'k egemenliğine dayanan devletlerde temel, egemen olan genoyudur. Ferdlere yol gösteren ve amaçlarını esin kılan, topluluktur. Şu halde eğitim ülkülerini araştırırken, ulusal ve topluluk ülkülerini ilk bakımımızda bulundurmak gerektir. Asrımızın topluluk hayatı sade bir meslekte aydınlatılamaz. Bu hayata gerek olan amaçları tek bir umdeye dayatamaz.

Böylece topluluk yaşayışının akın ettiği alanların içyüzüne göre her ulus için ülküler : İktisadî ve siyosiyolojik ve siyasî üç büyük noktada toplanılabilir: Endüstri ve ertik bir ferd için ne ise İktisadî varlıkta bir topluluk için odur. İktisat alanında ilk demokrat temeline göre kurulan her ulusun amacı ergin bir iktisadi birlik kurmaktır.

Ulusal eğitim sisteminin gütmesi gerek olan amaçların genel çizgileri içinde en önemlileri bunlardır, amaçlar bir defa

açık bir surette bilgilendikten sonra on'ara ulaşmak için gödülecek yolların, araçların incelenmesine gelir. Amaçlar ise her ulusun kendi kuruluş ve ruhundan esini almakla varlık alanına getiri irdi. Araçlar ise böyle değildir. Eğitim ve psikolojinin ortaya attıkları hakikatlar geneldir. Binaenaleyh bu hususta bizden daha ileri görünen ulusların deneme ve düşüncelerinden de faidelenme çarelerine baş vurabiliriz. Fakat her ha'de araçlar amaçlara uygun olmalıdır.

Halkevinde Ziya Gökalpın Anma Gecesi

24 İlkteşrin Ziya Gökalpın gözlerini hayata bir daha açmamak üzere kapadığı gündür. Ölümünün 11 inci yıl dönümünü umursamadan geçirmek, o büyük adama karşı acı bir saygısızlık, çirkin bir unutkanlık olacaktı. «Kaynak» bu büyük edmen (Mütefekkir), bu eşsiz şair için Halkevimizde yapılan alayı (ihtifali) sayfalarına geçirmekle kendisine düşen ödenmez borcunu hiç olmazsa biraz olsun azaltmak istemiştir.

Salon diğer müsamere ve Sinama günlerinde görülmeyen bir kâ'aba'lıkla doldu. Bu suretle halkımız büyüklerine olan candan ilgisini (alâka) bir daha gösterdi.

İlk olarak öğretmen oku'u ve lise tarh öğretmeni bay Kâmil Su, Ziya Gökalpın açtığı Türkcülük çığrını, mefkûrecilik davasını, dilimizin özleşmesi hakkındaki düşüncelerini ve genç ka'lemlerdeki yerini açık ve pürüzsüz bir dille anlattı. Din'e yicilerin yürekten alkışlarını topladı. Bundan sonra öğretmen okulu son sınıfından Ramazan Gökalp Arkin büyük ölünün hayatını her aytacın başaramıyacağı bir ustalıkla telhis etti; östelik ulus ve yurd sever adamlara çatmağı - aklınca onları lekelemeğı ülkü edinen Nazım Hikmetin Gökalpa haksız bir saldırıdan başka bir şey olmıyan bir dizinini arkasından Gökalpın çok temiz bir karşılığını ve Hasan Âlinin Ziyaya bir mersiyesini uyumlu ve akımlı bir eda ile okudu. Çok alkışlandı.

Bundan başka Hamdullah Subhinin Ziya Gökalp hakkında ki aytası ve kendisinin bir çok şiirleri okundu.

Gençlerimizden Muharrem Adak, Fahri Erdinç, Sırrı Şükrü değerli ölü için yazdıkları dizinleri büyük bir heyecanla okudular ve halkın sürekli alkışlarını topladılar.

PROGRAM

- 1 — Ziya Gökalpın ilim sal şahsiyeti
Anlatan : Tarih öğretmeni : Kâmil Su
- 2 — Hayatı :
a — Nerede doğdu, Nasıl büyüdü, nasıl öldü ?
b — Dil, Türkcülük savaşı, şairliği
c — Malta mektupları
d — Kendisine yapılan hücumlar
e — Hayatından fıkralar
f — Hasan alinini hafiyesi
Anlatan: talebeden: Gökalp arkin
- 3 — Ayta : Hamdullah Suphi
Söyleyen : Talebeden Sadettin
- 4 — Ahlâk : (Şiir) Ziya Gökalpın
Söyliyen Talebeden : Osman
- 5 — Gök Alp için (Şiir) Fahrinin
Söyleyen talebeden : Fahri
- 6 — Gökalpe (Şiir) M. Adak
Söyliyen talebeden M. Adak
- 7 — Çobanla Bülbül (Şiir) Ziya Gökalpın
Söyliyen: talebeden Muhid
- 8 — Gök Alp için (Şiir) Sırrının
Söyliyen talebeden: Osman
- 9 — Hayat yolunda (Şiir) Ziya Gök Alpin
söyliyen talebeden: Sırrı
- 10 — Nefesi (Şiir) sabahattin Alinin
söyliyen talebeden: Kadir

Öz Türk ; Yurduna yürekten tutgun olandır.

Cumurluğu; hiç bir ulus bizim kadar candan benimsemiş ve bütün evrenselliğini kavramış değildir,

Ziya Gökalp için

FAHRİ ERDİNÇ

Gözümüz kapalıydı, kapkara bir dumanla
Arkamızdan ışıklı bir yolu gösterdiler.
Kanımıza işlerken zehirler damla damla
Yolumuzun önüne cehilden ağ gerdiler.

Örülürken biz böyle bilgisizlik ağıyla
Amaca varmak için sağa sola koşuştuk.
Işık yolu gösteren Gökalp'n parmağıyla
Gözlerimiz parladı, mefkûre için coştuk,

O bilgi sapanile toprağı sürdü geçti
Arkasından bam başka bir ilkbahar yarattı
Ondan sonra gençliğin gözleri ufku seçti
Ve o bahar güneşi bizlere neşe kattı.

Gökalp! öldükten sonra izlerin kaybolmadı
Biz o kızıl elmaya halâ ok atıyoruz,
Gördüğümüz ışıklar gözümüzde solmadı,
Bugün aziz ruhuna saygılar katıyoruz.

ZİYA GÖKALP

SIRRI ŞÜKRÜ YIRCALI

Bundan onbir yıl evvel, hıçkırıklar yükseldi
Bütün Türklük, kederle, yeisle haykırarak,
İlmi bir kefen yapıp, vücuduna sararak;
Türkü, Türk yapan eri, mavi göklere verdi ..

Kederden kıvranarak Tanrı bir an düğündü ..
Gördü Kalplerde yanan geçici bir kor değil;
Dedi Koca Yönderin, ey Türk önünde eğil! ..
Gökalp senin için doğup, senin yolunda öldü ..

Görmedim gözlerini, işitmedim sesini,
Ne lüzum var görmeğe, bunları bilmiyorum ..
Sen bir Tanrısın bizim kalbimiz de diyoruz;
Tanrının duyarmıyız sesini, nefesini? ..

Ümmet devrini yıkıp, ulusal devri açtın ..
Fikrini aşıladın, Bütün kalpleri sayup,
Kanını ona verdin «Ergenekonu» bulup;
Bu gün varlıktan çıkıp tanrılığa ulaştın! ..

«Fert yok, cemiyet vardır. Hak yok vazife vardır»
Bu bize ülkü oldu, inan ey ulu ölü,
Varlığınla atıldı kalplere Türklük dolu,
Ülkünde birleşmemek bu gün gençliğe ardır ..

Ziya Gökalp İçin

M. ADAK

Yetirip, unutmuşken soyumuzun adını;
Gök gürlemesi gibi işitdik feryadını:
Bu yürekden sesinle sen biz Türküz diyordun
Turanın özlemile hep içini yiyordun.

Susamış, acıkmışken yenilik ateşine,
Yönümüzü çevirdin Avrupa güneşine!
Gönlümüzde sen kurdun mefkûre yapısını,
Açan sensin bizlere bilginin kapısını ..

Ellerin terkipleri dilimizi emerken,
Benliğimiz gün güne işte böyle sönerken,
Yine sen öğütledin bu dertten kurtulmayı.
Katıksız konuşmanın aşkına tutulmayı.

Sevgin kalplerimizde gün gece yeşeriyor
Bugün gözler hep senin yokluğunla, eriyor.
Rahat olsun ruhuuuz bakın gençlik ne diyor:
Güzel kızılmana varmağa söz veriyor.

BORA BAŞLIYOR..

MÜKERREM KÂMİL

Rüzgâr kuduruyor.
Gökte; şimşek çakıntıları ile karışık
gürlemeler var.

Deniz; alabildiğine dövünüyor.
Evimin; yosunlu duvarlarını dövüyor
Deniz.. Ve evimin nemli, yıpranmış temelini
sarsıyor rüzgâr.

Odama yalnızlığın yüreğini vuran bir
şey var. Ocakta ses çıkarmadan yanan
odunlar. Ve Kivilem sıratmıyan mızımız
bir kor yığını.

Perdelerin aralığından şimşek ışıkları
gözlerime vuruyor.

Sinirlerim ayaklanmış.
İçim yangınlımı bilmiyorum.
Damarlarım buzlaşıyormu seçemiyorum.

Dışarda gittikçe fırtına coşuyor.
Deniz; dalgalarını göklere kadar ka-
bartmak. Gök; bulutdan kolları ile beyaz
köpükleri kucaklamak istiyor gibi.

Fakat bu olmayacak.
Hayır.. Hiç bir zaman gök topraklara
kadar alçalmıyacak. Ve dalgalar; bulutla-
rın dudakları ile öpülmiyecekler.

Göklerin kanatları ile kucaklanmıya-
caklar..

İri yağmur damlaları camlara çarpıyor.
Sonra bu damlalar;

Göz yaşından örülmüş incecik ipler
gibi..

Islak, belirsiz sicimler gibi şakır şa-
kır iniyor.

Yağıyor.
Bu yağış günahları yıkamak içinmi?
Yangınları söndürmek içinmi?

Yoksa bilinmiyen, bizce daima örtülü
kalan göklerin boşalmak isteyen içli gönül
sızı mı?

Deniz dövünüyor.
Saçlarını yolan, acıdan, sınırdan sara-
lanmış bir kadın gibi çırpınıyor.
Vuruyor kendini kayalara...

Vuruyor, durmadan vuruyor kendini
yuvamın ıslak, yosunlu, yıpranmış duvar-
larına..

Bora başlıyor.
Kara düzlüklerinde toz dumana karış-
mıştır.

Burada da dalgalar kaynıyor, çukurla-
şıyor, kabarıyor, alçalıyor.

Deniz kuduruyor kısaca..
Odamdaki mızımız ateş; kızıl gözlerini
yumacak gibi. Üstüne kurşunî uyku bu-
lutu çöktü.

Benim de gözlerimin yosunu sararma-
ğa,, sönmeğe başlıyor. Göz kapaklarımda
bir yanma, bir ağırlaşma var.

Uyku..
Bana bu gece gelecekmisin?
Bilsen seni ne kadar özledim. Kaç ge-
ce adını dilime dolayarak, sinirlerimi yora
yora seni bekledim.

Sen de yoksa..
O giden yalan kadın gibi bir daha
bana gelmiyecek, bir daha yuvama dön-
miyecekmisin? Senin adın kadın değil ki
fakat. Sen onun kadar hırçın, onun kadar
katı, onun kadar yüreksiz olabilir misin?

Yoksa senin onunla; benim şimdiye
kadar bilmediğim, öğrenmediğim bir ya-
kınlığın, bir beraberliğın, bir bağın mı
var?

O gelmiyecek, o dönmiyecek diye sen
demi gelmiyeceksin?

Sen de mi beni eli kolu yana sarkmış,
içi ezilmiş, sinirleri kırılmış, yüreği delik
deşik olmuş bir yığın gibi bırakmağa söz
verdin?

O. Beni çiğnedi gitti.
Önüme serilen büyük sevgime dudak
büktü de kıydı.

Ya sen onun peşinden neye gittin? O;
yalnız değil ki..

O; yeni sevgilere boy vermeğe, o yeni
sevinçlerle kanatlanmağa gitti. Senin onun-

la beraber olman ne işe yarar?

Eş bulan, eşinden, sevgisinden başkasına baş çevirebilir mi?

Dışarıda başlıyan bora yavaşlıyor; susuyor sanki.

Gökler uzaklaştı gibi geliyor bana. Ve denizler kandı, usandı gibi sanıyorum çırpınmağa..

Demek bora diniyor.

Fakat ne o?..

Odamda son kızılık da bitti.

Uslu kor yığı kurşunî mantosuna bürünerek uykuya daldı.

Göz kapaklarını yanıyor, ağırlaşıyor, fakat örtülemiyor.

Bu kapaklarda mı giden sevgili ile

sözleşmiş? Bunlarda mı bir daha hiç birleşmeyecekler?

İçimde bir şeyler oluyor.

Yanıyorum, üşüyorum, donuyorum, buzlaşıyorum. Şimdi de gönlümdemi bora başlıyor? Her gece başlıyan bu bora niçin, dışardaki gibi dinmiyor, dinmek bilmiyor?

İkisinin ne ayrılığı var?

Biri tabiatı sarsıyor.

Biri beni.

Ne yazık biri yalnız beni..

Benim göntümü, benim sinirlerimi, benim benliğimi dövüyor.

İşte boram başlıyor.

Başlıyor benim boram..

SOFOKLE

Sofokl İsadan evvel 497 ile 494 yılları arasında Atinanın iki kilometre uzaklığında Colone kasabasında doğdu. Eschyle den daha küçük olduğu halde Euripide den on beş on sekiz sene kadar büyüktü. Rivayet bu üç şairin ismini Solonne muzafferiyetine bağlar. (İsaden 480 yıl evvel). Ve derki Eschyle bu muharebeye iştirak etmiş ve Atinanın müdafaasında yararlık göstermiş, Euripide muharebesi esnasında dünyaya gelmiş, sophocle de güzelliğinden dolayı Yunanistana zafer kazandırmış olan donanmayı kutlamak için yapılan danslı ve şarkılı eğlencelerde, koro şefi seçilmiştir.

Sophocle asil bir ayleye izaleşti, bir silâh fabrikası yöneten babası Sophilos zengindi, oğluna da parlak bir eğitim verdirdi. Musiki, şiir, dans, jimnastik onun ilk öğrendikleri oldu. 468 yılına doğru ki ilk defa olarak dramatik müsabakalara iştirak etti ve ilk verdiği eser büyük bir muvaffakiyet kazandı. Cimon Acemleri - Euryme'don kıyılarında mağlup etmiş Atinaya dönüyordu. İşte Sofokl bir gün ilk piyesini temsil ediyordu. Plutarque diyor ki: Ortaklıkta heyecan ve entrika havası esdiğinden ilcebey [Kaymakam] Aspépbion, hükümleri musabakanın soncunu kararlaştırmağa çağırdı. Fakat Cimon diğer ordu kumandanları ile beraber Bacehuse mutat tekaddemelerde bulunmak üzere sahneye ilerlediğinden sahnede bulunanları da alakoydu, onlara yemin ettirerek oturttu ve birinciyi seçdirtti Sophocle tac geydi.

Sofokl bu ilk muvaffakiyetinden itibaren ölümüne kadar birçok muvaffakiyetler daha kazandı; hiç olmazsa yirmi defa birinci olduğunu ve biyograflar onun hiç bir vakit ikinciden aşağı düşmediğini söylerler.

Yazdığı piyeslerin miktarı iyice belli değ ildir! Yüz on üç ile yüz otuz arasında belli. Oseford de nefis bir tabii ile bize Sofoklu vermiş olan mösyö Dindorf yüz on beş piyesin ismini sayıyor: Fakat bunların birçoğu natemam parçalardan ibarettir. Yalnız yedi tanesi eksiksiz olarak elimize geçmiştir ki onlar da şunlardır:

Ajose, Électre, Kral Oedipe Colone de Oedipe, Antigone, Trachiniemes ve Philoctete Sofoksele vatandaş sanat ile geçirdiği hayat hakkındaki bilgimiz çok azdır. Rivayete nazaran Antigonunun kazandığı muvaffakiyetten sonra Sofokl ulusca Somos seferinde kumandanlardan biri olarak seçilmiştir. (440) zannedildiğine göre bu ödevi bir defa da Nicias la beraber yapmıştır.

Çok yayılan bir söylentiye göre ihtiyarlığında kendisini haklarından mahrum etmek isteyen oğlu Jophon tarafından delilikle itham edildi ve bilnetice de emvalini kullanamayacağı cinsi iddia olundu. Sofokl o zaman yazmakta olduğu Colone de Oedipe tiyatrosundan birkaç parça inşat ederek davayı kazandı.

İsaden evvel 405 yılında Eurijude den biraz evvel öldü ki biraz sonra da Atina Lysondre tarafından istila ediliyordu. Eğer ağızdan ağıza dolaşan rivayetlere bakılırsa Sofokl ölürken Décébe şairin ayle mezarlığının bulunduğu kasaba Ispartalıların elinde idi. Bacchus Lysondre rüyasında görünerek ona yeni Siréne si gömmeye müsaade etmesini emretti; Lakede Monyalı general da heman bir haberci koşturarak Atinalılara gaybettikleri büyük şairlerine son ödevlerini yapmak için müsaade verdi.

Mösyö Patin diyor ki: Eschyle Yunan terajdisini bütün eaaslı unsurlarına iğe

Türk Cumhuriyeti yönetimleri eşsizdir.

kılmıştı, fakat nehai şeklini Sofokla borcudur Sofoklun, tiyatronun kısımlarını tesbit ederek, vasıtalarını çoğaltması ve menbaalarını zenginleştirmesi, ona verdiği yeni ruh yanında önemsizsiz birşey kalır. Denebilirki o sokratan felsefede yaptığını trajik şiir de yapmıştır. Yani trajediyi gökten yere indirmiştir. Eşil gibi muhayyile ve fikri görünmez acunun zulmetle-

rinde şaşkına çevirmekte zevklenmeğe, ruhumuzun en asil ihtiyaçlarını, taktır ve merhamet hislerini, kahramanlığın ve felâketin basit tasvirlerle ilgilendirmeği üstün. tuttu işte büyük Eschlden sonra ona hüsusiyyet veren bu cihet oldu. İşte bu orijinalitedirki onu Esbhylein üstüne çıkardı... Eşil alevidir fakat terajedi muharrirlerin birinejsi Sofokldur.»

Toprak Türkün soysallığını saklayan bir hazinedir. Bir taş kaldırılırsa, bir kuyu kazılsa, bir bahçe bellense eski Türk san'atının en güzel örneklerine rastlamak mümkündür.

Köylerimizde kültür

NURİ DÜNDAR

Bundan evvel mevzubahs edilen kısımlardan da anlaşılacağı gibi köylümüzün hayatı çok derme çatma ve yaşayışı da okadar geridir. Derme çatma ve geridir demekle hiç bir vakit onda lüküs ve modern bir yaşayış hayatını görmek istediğim anlaşılmaz.

Aradığım nokta çalışma, istirahat ve gıda gibi hayat şartlarına karşı köylümüzün verdiği önem derecesile dinî ve ulusal telkilerindeki yenilik ve isabet derecesidir. Köylümüzün özel hayatını daha çok bu noktalarda arayacağız. Bunlarla beraber görenek, düğün ve adetler de bu konu altınla incelenebilir.

KÖYLÜMÜZÜN ÇALIŞMASI:

Köylümüz çalışmasını saatle ayarlamaz. Onu, çok vakit sabahın alaca karanlığında işine giderken ve akşam gününce evine dönerken görürüz. Yaz günleri 16 saat sıcaklığın bütün şiddeti altında çalışmak onun gelecek günlerdeki çalışmasına ufak bir aksaklık veremez. Köyde iş başında kadın, erkek farkı yoktur. Kadında erkek gibi her işde çalışması bilir. Bununla beraber kışlık odun tedariki hayvanların bakımı, ev işleri, çocuk büyütmek kadına yüklenen fazla işlerdir. Hattâ bir çok köylerimizde [Ve bilhassa zeytin, fındık, portakal gibi az bir işe her yıl mahsulü alınan ülkelerimizde] Erkekleri kahve köşelerinde pineklerken kadınlar sabahdan akşama kadar duraksız çalışır görürüz Velhasıl köy kadını her hangi bir sebeple erkeksiz kalsa bile o bu yoksulluğu hissettirmeyecek bir beceriklikle dış işleri aksatmadan çevirir, başarır.

Binnetice: Köylümüz; çalışması öte beri bir karın doyurmakdan ibaret telekki ettiği için, az çok anbarına yiyeceğini koy-

dukdan sonra artık başka bir ihtiyacı kalmamış gibi hayatını uyusuk olarak geçirir. Ve fazla çalışıp fazla mahsul kaldırmağı veya para getirecek diğer yollar bulmağı hatırına getirmez. onun bildiği bazı muayyen ziraat mahsulleri vardırki para etse de, etmese de bunlardan geçemez.

KÖYLÜMÜZÜN İSTİRAHATI :

Çift, orak ve Harman zamanları yani köylümüzün bütün gününü iş başında geçirdiği mevsimlerde; gece ihtiyarlar cami odasında, gençlerde köy odasında veya alanda toplanarak yatsı namazına kadar oturur ve namazdan sonra uykularına dalarlar. Kış geceleri ise, gündüz bir iş olmadığından yine bu yerlerde toplanan köylümüz geç vakitlere kadar oturur ve çoğun çiftçiliğe ayt konuşurlar.

Eskiden yalnız büyük köylerde olan köy kahveleri, yıldan yıla küçük köylere kadar kök salmağa başlamıştır. Ova köylerine nisbetle yaşayış ve geçim hayat daha zorlu olan ve bu gibi tembel ocaklarında pineklemeğe vakit bulamayan dağ köyleri, bugün bundan uzak bulunmaktadır. Kahvehaneler, köylümüzü uyusukluğa ve dedi koduya sürüklediği kadar kâat oyunlarına ve bu suretle kumara da alıstırdığından ahlâk bozucu birer ocaktan başka bir şey değildir.

Köy düğününde delikanlılardan birinin sarhoş olup nara attığını gören bir ihtiyar köylü icini çekrek yanındakine şöyle yanılmıştı: [Gençlerin ahlakı değişti. Biz gençliğimizde yaptığımız düğünlerde at üzerinde maharet göstererek cop, cirit, koşu — güreş yaparak ve zeybek oynuyarak eğlenirdik. Şimdikielerin böyle şeylere önem verdiği yok. Bu zamanda bir düğün oldumu bir kavga ola-

cak bir kan dökülecek diye ödümüz ko pardı ihtiyarı haklı bulmamak elde değil. Gençler kasabaya gidip geldikçe görüşleri Sonucu olarak rakı içmek, kumar oynamak bir yenilik sayıyorlar. Ve bu suretle köylümüzün su katılmamış tertemiz ruhunu günden güne bozuyorlar.

İstirahat konusundan esas itibarile merram ettiğim amaç bunlar değildir. Söz kahveden açılınca uzadı ve netice buralara dayandı. Şimdi asıl konuya giriyoruz

Köylümüzün yataken atlarına serdik leri yatak eşyalarını bir çok köylerde muhtelif surette görmek kabildir. Ve bu özel görenek, alışkanlığa göre değişmek tedir. Kendi gördüğüm yerleri nazarı itibara alarak şöyle bir tasnif yapacağım ve hakikatine yakın bir tahminle müsbet olarak bir fikir vermeğe çalışacağım.

Köylerimizin yüzde 60 şında yatak ve yorgan âdet edilmiştir. Yatak ve yorganların büyük bir kısmı bu gün ve küçük bir kısmı da kütükten [dolma] yapılmıştır. Yüzde 30 kısmı yatak ve yorgan yerine yine yünden veya kütükten yapılmış ince birer şilte kullanılır.

Geriyeye kalan yüzde 10 kısmı ise ne yatak vene de yorgana lüzum görmeyerek çul ve kilim kullanmaktadır. Böyle köylerimize daha ziyade şehirlerden ve kasabalardan uzak dağ bölgelerinde raslanır. Bunlar az da olsa köylümüzün vücuduna karşı reva gördüğü lâkaytlığı göstermesi itibarile önemlidir.

Köylümüze karyola öğütliyecek değildir. Yüzde 10 nisbetinde de olsa bir kısmının çarlığını, kuşağını bile çıkarmağa lüzum görmeden toprak yere serdiği çula yatdığını ve sırtına kilimi çekip uyuduğunu bildikten sonra illerimizde bile henüz genelleşmeyen böyle bir öğüt hem yersiz ve hem de gülünç olur. İstenilen şey. Köylümüzün vücuduna biraz olsun önem vermesini ve soysal bir insan gibi istirahat etmesini bilmesidir. Öğrenmesidir.

KÖYLÜMÜZÜN GIDASİ

Köylümüz hayvanına verdiği önem derecesinde kendi vücuduna bakamaz. Bu muhakkaktır. Alınan gıda harcanan kalori mikdarını karşılayacak derecede olmadığından vücudun muhtaç bulunduğu bir çok gıdaları hiç bir vakit tam ve nominal bir surette temin edilmez. Çünkü gıda açlığı giderecek ve mideyi dolduracak bir vasıta olarak kabul edilir. Butelâkkiye amil olarak bilmemezliği ve bu yüzden maruz kaldığı maddi darlığı sayabiliriz

Köylümüzün birinci derecede gıdası: Ekmek, Hamur işleri, Çorba, Soğan, Tuz Zeytün, Yoğurt

İkinci derece de gıdası: Bulgur, Tarana, Fasulya, Börülce, Mercümek, Nohut, Patatis, Patlıcan, Büber, Lâhna, Kabak, Kurubakla.

Üçüncü derecede gıdası: Et, Süt, Yumurta, Tereyağıdır

Bu sonda gösterdiğimiz gıdalar yemekden ziyade birinci ve ikinci derecedeki gıdaların temini için çuğul satılır. Sığıbol ve tereyağı istihşalâtı fazla olan bir çok köylerde bile yemeklerin Afyon ve susam yağı ile pişirildiğini ve istihşal edilen tereyağını satıp daha uzuz olan o yağları kullandıklarını düşünürsek köylümüzün geçim ve gıdaya verdiği önem kolaylıkla anlaşılır.

Netice itibarile köylülerimizin gıdası yaşayış ve mesken hayatı kadar basittir. Saf ve temiz hava, duru ve güzel sular Salim ve işlenmemiş bir dimağ köylümüzü gıda noksanlığından doğan iktidarsız ve anormal hale koymaktan alakoymaktadır.

Köylümüzle çok kısa ve adeta gelüb geçici bir temasda bulunub da gördüğü ikrama dayanarak gıda hususundaki matalamı yersiz bulacak olanlar bulunabilir. Bunlara kısaca köylümüzün iç yüzünü, esas yaşayışını incelemelerini öğütlerim. Çünkü köylümüz atasından görenek olarak aldığı konuk severliğini hiç değiştirmeden

korumaktadır. evine, köyüne konuk olan herhangi bir yabancıyı elinden geldiği kadar ağırlamağa ve ona kendinin bile yimelediği yemekleri yidirmeğe, yatmkdğı yataklarda yatırmağa çalışır.

Hiç bir Ulusa nasib olmayan bu hasletten dolayı köylümüz öğülmeğe değer.

KÖYLÜMÜZÜN İNANISLARI :

Eski devirlerin icrafî hükümlerini kolaylaştırmak ve halkı kör bırakıp istenilen şekilde ve istenilen yola sürükliye bilmek için önem verdiği dinî inanışlar zaman ve zemine göre tefsirlere ograyup dinin ulviyet ve esasatı gayip edilmiş ve buyüzden halkımız ve bilhassa köylümüz bu yanlış tefsirlere inandırıldığı için bütün harakâtı ve hayatı batıl telekilerin tutsağı olmuştur.

Yeni Türkiyenin cihaleti ve taassubu yıkan ıcratı karşısında varlığını ve benliğini bilmeğe başlayan köylümüzün inanışlarında da oldukça değişiklik görüldü. günü kıvançla söyleyebiliriz.

Ancak yüzyıllardan beri köylümüzün iligine kadar işleyen ve bütün kınavunu kara bir bulut gibi kaplayan bu batıl telekkilerin kökünden süpürölüp atıldığı iddia edilemez. köylümüzün dinî inanışlarını ulusal duyguları kadar tezvirattan arı kılmak için onu bir an evel cihaletten kurtarmak ve ona devri mi benimsetmek lâzımdı.

Köy görenekleri, köy düğünleri ve köadetleri başlı başına ve geniş bir konudur. Anadolunun her bucağının adet ve göremekleri birbirine uymadığı gibi hepsi de ayrı ayrı özellikler gösterirler. Bu u urda yıllardan beri uğraşan mutekitler var. Ve bilhassa halk evleri bu önemli kanunun tekemmül etmesine çalışan en büyük ve en selâhiyettar birer kuruluştur.

Binaenaleyh bu geniş konuya burada işaret etmemiz ve onun hakkında genel de olsa bir fikir söylememize imkân göremeyorum .

Birinci kısmın sonu

Büyüklerini tanımayan! Bilki nomâl değildir.

BALIKESİR KÖYLERİNDE ATEŞ ÜZERİNDE İNANMALAR

A OSMAN BALKIR

— 4 —

Ateşle gövdenin her hangi bir tarafındaki ağrı ve sızılar da iyi eder. Bunun için de yapılan şudur :

Ağrıyan yerin üstü bir bez ile örtülür. Bezin üzerine ince ince açılmış pamuk konur ve küçük çıralarla bu pamuk yakılır. Pamuklar yakılırken besmele çekilir ve : "Bu el benim elim değil, Fatma anamızın elidir, sebebi berden, şifası Allahtan" denir. Pamuk üç kez ve ayrı ayrı çıralarla yakılır. Kalan yanık çıralar da üç yol ağzına atılır.

Ağrı veya sızı birinci yakışta geçmezse iki ve üç kez yapılır. Buna «sızı dağlama» denir. Bu günde yaşamaktadır.

IX — Odun, kömür ve tezek ateşi arasındaki ayırdlar maddidir.

Odun ateşi alevli ve daha sıcaklıklı, ocakta yanarsa sağlıklı, kömür ateşi sıcaklığı az ve ocakta yakılmadığı için makbul ve pis koku çıkardığı içinde sağlıklı değildir.

Bunlar her yerde odaların ısınması ve diğer ihtiyaçlar için yakılır. Tezek fırın kızdırmak ve yemek pişirmek içindir. Sivri sinekleri yok etmek için de tezikle tütsü yapılmaktadır.

X — Ocak çokluk sabahleyin süprülür ve külü ayak basmayacak bir yere atılır. Köylerde çokluk gübre yığınlarının üzerine atılarak gübrelerle beraber tar'aya gider.

Sıcak kül her tarafa atılmaz. Çünkü toprağın her yerinde cin ve şeytanlar vardır. Tanrı korusun, bunlardan birine rast gelirse o cin ve şeytanı yakacağı için, aylesi onu tutar, nüzül olur veya çarpılır.

Sıcak su, hele hamur suyuda bu inan

ca girer. Güneş batdıktan sonra ne kül ve nede su atılmaz. Çünkü gece cin ve şeytanların en çok gezdikleri zamandır. İnsan çarpılır.

XI — Saçayak her evde bulunur ve "saca" denir. Ocağın içinde divara çakılı bir çivi veya bir ağaç parçasında, yuvarlak yeri divara yapışık, ayakları karşı yöne çevrilmiş olarak asılır. Ocak içinde bırakılırsa yan olarak yatırılır.

Üzerinde tencere ve saire olmayan saçayağın ateş üzerinde durması doğru değildir. Bunda iki inanç vardır :

1 — Şeytanlar aş pişirir,

2 — Saçayak ateş üzerinde boş bırakılırsa : "Bu ev sahibinin iki karısı olsada kendi birile eğlenirken öteki karıda dostu ile - zanparasile - cilve cünbüş yapse diye dilekte bulunur.

Bunun için saçayak işi bitince ya kaldırılıp yerine asılır, yahut ocak içinde yan yatırılır.

XII — Kimi yer'erde dumanın çıkışına, ateşin parlaklık veya sönük'lüğüne göre havanın iyi veya kötü olacağını oranladığını işittim. Ancak hangi durumun hangi hâli gösterdiğini öğrenemedim. Ancak odun yanarken alev dil gibi uzanırsa ev sahibini başkalarının sürttüğüne, yani arkasından söylediklerine inanılır.

XIII — Çocuğun ateş'e oynaması doğru değildir. Çünkü çocuk bilmez, aklı ermez; ya bir tarafını yakar, yahut evin yanmasına sebep olur.

XIV — Açıkta, bahar geceleri hayvan otlatan çoban'lar ve öküzçü'ler ateş yakar. Oda ısınmak için ve (böcü, börtü) ye karşıdır.

XV — Bayram, Ramazan ve şen'iklerde ateş yakılmaz. Yalnız düğünlerde ateş yakılır. Oyun a'ânına yakılan bu ateş hem ışık verir, hemde düğünü o' an iki gencin ocağında ateşin yanması şeklinde inanılır. Bir evde ateş sönürse, o evin yıkılacağı inancı vardır.

XVI — Ateş üstünden atlanmaz.

Önceleri "gâvur küfürü" denilen ve hristiyan'ların kızıl yumurta yortusuna rast'ıyan gönün sabahında eski hasır, ot, çalı, çırpı gibi şeyler yakılarak ve :

Gâvur küfürü yakıldı

Gâvurun burnu b... tıktıldı.

dinerek at anırdı.

Yine o gün sabah namazından önce, yani herkes uykuda iken, hristiyan evlerinin kapısı önünde eski hasır, ot, çalı gibi şeyler yakılarak yortu gün'eri yargılanır ve hristiyanlar rahatsız ediliyordu. Bu görenek kurtuluştan beri yoktur. Çünkü hristiyan'lar gitmiş, yargılanacak yortu, rahatsız edilecek kimse kalmamıştır.

XVII — Komşu evlerden ateş istenebilir. Hem de ekmek, su ister gibi. Ancak burada bir inan vardır :

"Bir evden üst üste kırk gün ateş alınırsa o evin ocağı sünür". Bunun için ateş lüzumu olmadıkça ve her vakit istenmez.

Alâturka saat on birden sonrada ateş verilmez. Ev ocağının sönmesi korkusu vardır.

Biribirine öcü olanlar ve dargın bulunanlar birbirlerine ateş vermezler. Ateşi alan :

— Odunu, ocağını aldım. Ocağın da sünsün diye ilençte bulunur ve ilenci geçermiş.

XVIII — Evlerde görünen ateş işitmedim. Kırdaki görünen ateş iki şekilde olur :

1 — Şehit yatağı, ki buna "Şehit kandi", derler. Yanışı bir mum ışığı kadar

sönük olup kimi parlar, kimi söner. Şehit yatağına nur düştüğüne inanılır.

2 — Para işaretli ki buna "Şeytan ocağı", der'ler. Şeytan ocağı üzerinde şöyle bir inan vardır :

"Şeytan ocağı", büyük bir ateştir. Yüksekliği bir adam boyu kadar vardır. Bu ateş kimi büyür, kimi küçülür. Bunun sebebi, Şeytanlar o ateşin yerinde o' an parayı alıp alıp savururlar ve görünen alevde o paranın parlaklığıdır.

Ateşi o şekilde gören kimse, eğer korkmaz bir adam ise kıpkızıl zengin olur, değildir. Bunun için ayrıca bir yürüyüş şekli vardır :

Görünen ateşin yanına gidip ceket çıkarmalı ve hemen üzerine kapayıp hiç arkaya bakmadan dönmelidir. Arkaya bakarsa şeytanlar tutar ve çarpar.

Sabahleyin ilk her roz ötüncü, güneş doğmadan, oraya gidilir. Horuz ötmeden gitmek doğru değildir. Çünkü şeytanlar horoz sesi işitmeden dağılmazlar. Üst'lerine basup çarpılmak tehlikesi vardır. Ceket alınır, kaldırılır. Ceketin altında paraya benzer bir şey görülmez. Fakat soğan veya sarmısak kabuklarına benzer bir takım nesneler görünürki işte bunlar paradır. Eğer görünen şey soğan kabuğu şekli ve renginde ise paranın altın, sarmısak kabuğu şekli ve renginde ise paranın kumüş olduğuna delâlet eder, bunları alarak eve gelmelidir. O soğan veya sarmısak kabukları eve gelince para olurlar.

XIX — «Ocak anası» sözü yoktur. Fakat «Çarşamba anası», sözü vardır. Bu, orta boylu, etine dolgun, dar bir şalvar ve iki tarafı parlak cam düğmeli kadife ceket giyen bir kadın şeklinde tahayyül edilir. Çarşamba gecesi, kimi evlere gelerek alev içinde ocak yakar, saçayak üzerinde ve bir tava içinde her halde tereyağı ile yumurta pişirir, yer ve bu kapgacağı olduğu gibi bırakır gidermiş.

"Çarşamba anası,, yoksulları doyur mayan zengin evlerine sık sık öğrarmış Bu inan son yıllarda ortadan kalkmıştır.

Lamba - Ateş böceği- Pervane [1]

XX — Lâmba, akşamları yakılır. Ya karken söy'enen söz veya dua yoktur.

XXI — (Lâmbayı söndürmek) sözü kullanılır. Benzerleri de vardır: «Lâmbayı kıs , Lâmbayı karart , Lâmbayı püf de , fitili kıs ...» gibi.

XXII — Lâmba, teneke ve cam olarak iki türdür. Teneke lâmbalarda petrol ve kimi nebati yağlar, cam lâmbalarda ise yalnız petrol yanar.

Teneke lâmbaların fitili yuvarlak olup pamuktan yapılır . Cam lâmbaların fitili yuvarlak veya yassıdır . Çarşıdan alınır . Yuvarlak fitiller daha çok küçük idare lâmbaları içindir.

XXIII — Ramazan, Mevlut, Rece gibi dini gecelerde camilerin minarelerinde yakılan lâmbalar vardır Bunlarda süpürke

(*) — lâmba ateş böceği ve Pervane ateşile ilgi olduğu için buraya alınmıştır.

teline sarılmış pamuk fitiller kullanılır ve zeyin yağı yakılır

XXIV — Kimi dağ köylerinde lâmba kullanılmaz Onun yerini ocakta yakılan odun veya çıra tutar .

XXX — Fener, tenekecilerin yaptıkları dört köşe veya köşeli yuvarlak olup camlıdır . Ak ve enki camları vardır. Fenerde nebati yağ yakan teneke lâmbalarla mum kullanılır. Son zamanda gemici fenerleri de kullanmağa başlanmıştır.

* *

XXVI — Ateş böceğine " Yıldız böceği,,de denir . Bunu ateşi kışında olup yaltıraktır.

XXVII — Pervaneye "pervane, kelebek,, de denmektedir Pervanenin kendini ateşe atmasına şu yüzle inanılır:

"Pervane Şeytanın kızını sevmektedir. Şeytan Pervaneye .

— Git, bir ateş al, gelde sana kızımı vereyim.. Der. Pervanede Şeytana ateş götürüp kızını almak için lâmbanın ateşine kendini atar ve sevgi yüzünden yanar, gider.»

BALIKESİRDE YATIRLAR

MUHARREM YASA — HALİM KORKUT

Zağnos Paşa türbesi

Paşa camisinin kible yönündeki mezarlığındadır .

Yanyana sanduka şeklinde ve yerden birbuçuk metre kadar yükseklikte iki mezar mevcuttur. Mezarların etrafı parmaklıkla çevrilmiştir. Asıl türbe büyük harekette yıkıldıktan sonra tekrar camkânlı bir kubbe içerisine alınmıştır.

Tarihî malûmat

Zağnos paşanın aslı ve Balıkesirdeki yerleşmesi meselesi tamamiyle berrak bir şekilde değildir. Bu zatın Anadolu'da bir Türk olduğunu söyleyen bulunduğu gibi Pontüs rumları veya Arnavutluk hristiyanları devşirmelerinden olduğunu söyleyenler de vardır.

Zağnos kelimesinin yırtıcı kuş [çaylak,doğan] gibi anlamı gelmesi Zağnos paşanın Türk olmasını gösterir ise de bu tarihî yönden kuvvetli bir iddia sayılmaz. Fakat Zağnos paşanın İstanbul Pontes, Mora ve Adaları alışında yaptığı işler ve bu işleri yaparken Rumlar hakkında göstermiş olduğunu şiddete ve bu şiddetin siyasetten çekilinceye kadar devam etmesine bakılırsa bunu asli Rum olya bir kimsenin yapamayacağı açıktır. Esasen İstanbul alınışında o zamanki veziri azam Halil paşanın ve hattâ Fatihin caymalarına karşı şiddetle ayân dermesi bunu kuvvetlendirir. [1]

Bu yönden Zağnos Paşanın Türk olduğuna inanmamız lazımdır. Paşanın ailesi arasında Trabzon ve havalisi Rumlarından olduğunun söylendiği rivayetine bakılırsa [Karesi meşahiri cilt 2] Trabzon havalisinde Pontos Rum imparatorluğunun

[1] — Veziri azam Halil paşa gözde Osmanlılara karşı İstanbulun fethi sırasında haçlı seferlerin hazırlandığını söyleyerek fetihten şimdilik vaz geçilmesini istiyordu.

bulunması dolayısıyla devşirme usulü yapılmazdı. Ve bilhassa bu imparatorluğun Fatihlerin den biri de Zağnos paşa idi.

Zağnos paşanın Arnavut olduğunu ileri sürenler bulunduğu gibi diğer Türklüğünden başka iddiaları birleştirerek babasını Yanya taraflarındaki hristiyan arnavutlarından anasının da o civar rumlarından bulunduğunu söyleyenler de vardır. Dönmelere çoğun [bini abdullah] künyesinin takılması ve paşanın göz basması altında inşaa edilen Rum ili hisarı burçlarından biri üzerinde [Zağnos paşa bini abdullah] yazısının bulunuşu Zağnos paşanın devşirmelerden bulunması ihtimalini doğurur.

Fakat bu da doğru bir fikir değildir. Eğer böyle olmuş olsaydı bütün dönmelerin bilhassa yenicilerin Abdullah oğulları olması lâzımgelirdi. Eskiden beri İslâm olanların Abdullah adını taşıdıkları malumdur. Bunların da çocuklarına bini Abdullah oldukları için dönme veya devşirme sayabilmeyiz? Binaenaleyh bu gün iddialar tarihî bir hüküm mahiyetinde değildir. Müzeler müdürü Halil bey 817 yılında Çelebi Sultan Mehmedin oğlu veya biraderine lâlâlık hizmetinde bulunarak (Kariniabada) kaçan bu şehzadeyi tutu ppadişahın yanına getiren terzi başı Zağnos beyin bu Zağnos paşa olması ihtimalinden bahseder. Ve İsmail Hakkı bey de bu feraziye «tarihte tevafuk ediyor» der halbuki Zağnos paşa terzi başı Zağnos bey olmadığı gibi tarihlerin hiç biri de buna uymaz. Terzi başı Zagnus beyin evvelce İsyana teşvik edip de sonradan teslim ettiği Çelebi Mehmedin oğlu küçük onbeş yaşındaki Mustafa çelebidir. Zağnos paşanın ilk hizmetine ait hiç bir malumatımız yoktur.

İkinci Muradın saltanatı terk ile tahtı. nı oğlu ikinci Mehmede bıraktığı zaman mumaiylehi ümeradan olarak görüyoruz.

Sultan Murat İzlâdı mağlûbiyetinden sonra Söğedin muahedesini imzaladı. Ve saltanatı Manisa valisi şehzade Mehmede bıraktı. Fatih ilk defa cülûsunda « 847 » yılında Zağnos paşayı vezir yapmıştır. Bu iltifata binaen Zağnos bey Fatih'e çok ısınmış ve padişahı kendisine ısındırmış. [Hayli mertebe ve havaihevese meyil] ettirmişti. [Hayrullah efendi tarihi] İkinci Mehmed Zağnos'a çok iltifat ediyordu. Hatta Gerek bunun ve gerek genç hükûmdarın askerinin sadakatını kırarak muamelâta tevessülü sebebiyle ihtilâli askerî çıkması esbabı tacil ediliyordu. [Padişah - Rumu- ilasıl olan Zağnos paşaya fevkalâde iltifat ettiğinden başka askerinin gayret ve sala- katını kırarak muamelâtın vukuu bir fit- neyi azimenin zuhuruna mukaddeme ol- muştı - Hayrullah efendi tarihi] Nihayet orduda isyan çıktı. Bunun üzerine 848 de Halil Paşa . İshak Paşa beylerbeyi uğurlu olur konuşarak Muradı tekrar davet ettiler . Murat oğlunu Mani- saye gönderdi ve hatta öğretmenlerini deniştirdi. Zağnos paşayı da adı bir şahıs gibi [Hammer tarihi tercüme] Balıkesir'e nef etti.

[Hayrullah efendi tarihi]

Tacüttevarih mazulen Balıkesirde ika- mete memur edildi yazar. Fatih'in ikinci eulûsu olan 855 tarihine kadar Balıkesir- de kaldı. Fatih ikinci defa tahta çıkınca tekrar çağrıldı ve daha fazla iltifat gördü İstanbulun alınışından bir yıl evvel Ana- dolu hisarında yaptırmış olduğu Zağnos Paşa kalesini kitabesinde El Abdülmüker-

rem ve zirülmüazzam ibaresi bunu göste- rir.

Fatih İstanbulu almağa hazırlanırken yaptırdığı Anadolu hisarındaki kalelerden birini Zağnos Paşaya bırakmışdır. Diğer ikisinde ise Halil paşa ile Sarıca paşaya bırakılmışdır. Zağnos bey İstanbulun al- nışında fevkalâde yarararak ve cesaret gös- termiştir ve muhasara esnasında ümera- dan Karaca bey ile Cınevizlileri gözetle- mek için Beyoğlu surlarını işgale ve Kasım paşa kıyılarını abloka etmeğe işyar oldu [Fetih'i celili Kostantinya] [Hay- rullah efendi tarihi] Hatta padişah deniz- den ve karadan saldırmağa karar verdik- den sonra ordu erkânını teşci etti ve Zağ- nos paşaya [Zağnos paşa sende köprüyü ubur ederek Haliç dahilindeki surun üle- rine şiddeti seria ve azime ile hücum ve limandaki gemileri de lüzumunda muave- netine celp eyle.] Dedi. [Kiritavolos - ta- rihi Mehmedî sanî - ensümen mecmuası] hücumun şiddetli olduğu taraf Zağnos ve Karaca paşaların memur olduğu mahaller- de idi. Bu sıralarda İtalyan ve Macarlar- dan müteşekkil bir ordunun İstanbulu kur- tarmağa geldiği söylentisi çıktı [Hammer tercümesi] Bu aslı olmıyan söylenti Padi- şahı ürküttü ve bir meclis aktederek mü- zakereye girişti. Veziri azam Halil paşa muhasaranın uzamasıyla fena bir netice çıkmasından korkarak bu kadar sıkışdır- ma ile iktifa olunmasını ve bizansın ver- giye bağlanmasını teklif etti. Fakat bunu Zağnos paşa, Molla Gürani, Akşamseddin kızlar ağası ve ümeradan Turhan bey ka- bul etmiyerek bilâkis muhasarada devam edilmesini ve şehrin zaptolunmasını şiddet- li ısrarlar ile söylediler. Bilhassa Zağnos paşa bu yolda bir çok fikirler ortaya sürerek fatihi.

Köy görüşleri:4

Soğan bükü, Güngörmez ve Kocaili

R. GÖKALP ARKIN

Soganbükü köyü 63 evde 300 e yakın insan barındıran küçük bir yer. Gömeniç kalesi ile Çıngraklı tepeye bakan ve kışı çok sert olan, kar yüzü görülmeden etrafı buz tutan bir köy. Bu köy evvelce Edre- mit şosası üzerinde imiş. Edremit yolunda gidenler Güngörmeze varmadan önce şimdi bir harman yeri görürler. Orası bu köyün asıl yeri imiş. Yunan istilâsında buradan yol üstüdür diye kaçmışlar. Esa- sen şimdiki yerde de 2-3 ev varmış. Buranın en ihtiyarı Yeter adında bir çetmi kadını, 83 yaşında. Köy odasında bir kaç köylü ve Yeter nine konuşuyoruz. Bize köyün kuruluşunu anlatıyor:

— Ta eskiden 3 kişi varmış bu köyü kuran, Kara Mahmut, zeybek Musa, birde benim babamış. Ahmet Refik paşa [1] «hiç kimse kılmıdamıyacak, herkes yerinde dursun!» diyince buraya kadar gelmiş bulunan çadırlılar, köy yerinde durmuşlar. O Refik paşa çok celadetli adammış. Bütün bu Balıkesir köyleri, Bursa ondan titrermiş, burada bir başkası söze karıştı:

— Bayım bu Refik paşadan korkmıyan tek bir insan kalmamış. O vakitler oraları haraca kesen bir Süleyman bey varmış. Bu Süleyman bey çok bilmiş, görmüş ge- çirmiş, yaman bir adammış. Ahmet Refik paşa gelince onun lâlî geçmez olmuş. Bu Süleyman bey Giresun taraflarında oturur- muş. Bir gün Ahmet Refik paşa oralar- daki bütün beyleri yanına çağırmiş. Hepsi- ni asdırır, kesdirirmiş Süleyman bey onun geldiğini duyduğu günden sonra evinden çıkmaz olmuş. Saç sakalı taramaz, kesmez

birbirine karıştırmış, artık onunla alâay etmeye başlamışlar. Asılacağını söylemiş- ler. Oda dermiş ki: «Refik paşa bana bir çift söz söyleyecek olursa ben ölümden kurtulurum. Söylenmezse de asılır giderim.» Hani bu Süleyman beyin sözüm söz söy- l mekte eşi bulunmazmış. Bilgiç bir adam- mış. Nihayet sıra ona gelmiş. Balıkesirde Refik paşanın huzuruna getirmişler. Saçı sakalı birbirine karışık, yüzü gözü kir içinde. Ahmet Refik paşa bunu görünce fena halde kızmış. Sözüm, onun yüzüne bir sert bakmış ve kızmış: «Bu ne be adam. Sen utanmıyor musun. Bir bey ola- caksın bu yüzünün gözünün pislîği ne, sakal bıyık neden böyle karışık» demiş. Bizim Süleyman bey sözüm ona derhal atılmış. «Paşam demiş. Ben bu başı bu gövdeden saymıyorum. Bu baş bu göv- denin değil. Biliyorumki gövdede kalma- yacak ne diye temizlik yapayım. Bunun üzerine Refik paşa Süleyman beyi affetmiş. Beğenmiş onun bu sözünü:

—Peki buraya soğan bükü denmesinin sebebi ne imiş Hepsi biliyor:

— Köy yerinden bir çay geçermiş eski zamanlarda. Bu çay sonradan kurumuş. Çayın geçtiği yerler çok bereketli olmuş. Oradan geçen ilk çadırlılar oraya soğan ekmişler görülmemiş derecede soğan bü- yük yetişmiş. Öyle bereketli yerlere ora- larda Bük derler. Soğan ekilince oraya soğan bükü denmiş.

Çadırlılar da Ahmet Refik paşanın emri üzerine konaklayınca köyün adı Soğan bükü kalmış.

Güngörmez, Edremit ve İzmir yolunun ayrıldığı yere diyorlar. Burada bir han ve bir Güngörmez çeşmesi var. Bu çeş-

[1] Her gördüğüm köy gibi burasıda Vefik paşaya Refik paşa diyor.

meye ve dolayısıyla bu yerlere Güngörmez denmesinin sebebi çeşmenin hakikaten gün görmemiş olmasıdır. Eski, pek eski bir çeşme olduğu için bu ismi bize de teşmil etmişler ve orası Güngörmez kalmış.

Kocaeli:

İvrindiye bir saat mesafede oraların en eski bir köyü. 100 kadar ev, 720 kadar nüfus var. İlli bey adında bir adamın bu köyü kurması Kocaeli adını almasına kâfi gelmiş. Tarihî bir kuyusu ile bir camii var. Camiin tamir tarihi: Hüseyin isminde biri bundan 335 sene kadar evvel bu camii tamir etmiş. Soğan buke kadar bütün o havalı bu köyün toprağı imiş. Bir saat. İlk Akbaş köyü bile o zamanlar bir çiftlik

halinde imiş. Kuyuyu bir kadın yaptırdı diye rivayet var. Bu kadın da Kocaelinin cidden çok güzel olan çamlarla örtülü mezarlığında yatıyormuş. Zengin bir kadıymış anlaşılan. Mezarı bile şimdi altın takliti işleme taşlarla örülü duruyor. Eskiden evlenirken zebîl olarak bir eyilik ederlermiş. Bu kadın bunun yerine köye o büyük kuyuyu yaptırmış. Kuyu koca köyün bir tek su alınacak yeri. Bütün köy buradan geçiniyor. Yaz kış bir damla bile suyunun eksildiği yok.

Hacil beyle bu ilk beyin beraber iş gördüklerini ve sonra Rumeliye o zamanlarda kırk kişiden birinin Kocaeli köyünden olduğunda ihtiyaçlar söylüyorlar. Köy şirin fakat başka bir şey yok.

D E S T A N

Bundan evvelki sayılarımızda "Leylek, Züğürtlük şarkısı", başlıklı dizinlerini bastığımız hacı Mehmetten "Bülbül, Baykuş", adlı iki yazı daha aldık. Akla kara kadar birbirine aykırı bu iki konuyu bay imam çok ince bir duyuş ve sezışle kaleme almıştır. Eskiden de söyledığımız gibi yazılar teknik ve sanat yönünden zayıf olmakla beraber çok orijinal ve içtendir. Türk yaradılışda şairdir.

Delikanlılarımızın çift sürerken dudaklarından eksik etmedikleri ısıık, köy kızlarının koyun sağmağa giderken mırıldandıkları ince ezgiler, çobanların bir tütsü gibi kalbe yayılan kaval sesleri, orak tarlalarında emecilerin hep bir ağızdan söyledikleri türküler, ak sağıl nınelerin kundaktaki torunlarına fısıldadıkları ninniler yürekten kopma birer hakikiğ şiiirdir. Anadolu köylüsünün imamı da bunlardan biridir,

Yaşım yetmişe vardı ,
Bir iki beyt yazayım ;
Hep fakiri bilenler ,
Ne sahibi sanaat ,
Ayırmayın katardan ;
Münevver halk ruhuna ,
Başka bir dileğim yok

Ka'madı bir medarım .
Oldukça iktidarım .
Bilirler ne miktarım .
Ne bezzaz ne iktarım .
Ben eski emektarım .
Ben de alâkadarım .
Bu lutfu minnettarım !

M. F. İ

BAYKUŞ MEHMET FEVZİ İLHA

Merhaba baykuş baba !
Solursun kaba kaba,
Keyfin nasıl sağdıcım ?
Hileye ettin hücum
Gölgelere inersin,
Hile kurar sinersin.
Baykuş ne güzel rengin!
Hilebazlığın zengin ;
Saçak altından bakma ,
Sonra yersin bir kakma,
Baykuş ne düşünürsün?
Oturup küsünürsün
Ne yumarsın gözünü?
Kimse tutmaz sözünü.
Kuşlar alâı gezerler,
Hiç yanına gelmezler,
Kuşlar büyük küçüğü,
Ey hile dağarcığı !
Hep gezersin avanak ,
Görsen kuşlardan yığnak
Yıkıktan, boş haneden,
Ses gelir viraneden
Baykuş yakın gel şöyle,
Lâkin etme bir hile ?!

Kıymışsin bir boz aba ,
Çekilmez nazsın baykuş .
Senden üzü dü gücüm !
Çok hilekârsın baykuş ?!
Deliklere tünersin
Sen çok yobazsın baykuş .
Lâkin düşüncen engin,
Hep hile işin baykuş .
Kuşlar canını yakma ,
Ceza görürsün baykuş .
Kimlerden kocunursun?
Pek yaramazsın baykuş .
Görmesinler yüzünü.
Çünkü hainsin baykuş .
Senden kuşku sezerler ,
Kapar yırtarsın baykuş .
Kaçarlar senden çoğu ,
Ne hilebazsın baykuş .
Sansınlar seni bunak ,
Dalarsın hain baykuş .
Hoşlanıyorsun neden ?
Senin sesinden baykuş .
Hem verelim el ele ?!
Pek hilebazsın baykuş .

Çift renkler içinde en göz alanı kırmızı beyazdır.

PANCUR

Z. TUNABOYLU

Sevgili dostum, Anlıyorumki sizi daha uzun zaman merakda bırakmak doğru değil. Ne için evlenmediğimi bu akşam anlatacağım.

Bir çoklarının anlamlı ve yaralayıcı sükülardan sizin sorunuz daha içdendir. Gerçekten ana ve babamın zenginlik derecesini bilen yokdur, Zengin bir genç kız evlenmedimi, bütün suçlar onun gururuna, yer - Mevki - hirsına, çirkinliğine ve yahut ananelere bağlılığına yükletilir. Bu oranlardan - tahminlerde - derdini birden benim hayatıma uygutlayamayanlar - tatbik edemiyenler, - her hangi birini seçmekte Uzgendirler. - Serbesdirler.

İnanınızki, ben, beni istiyenleri beğenmediğim için ret etmiş değilim. Ben kocadan, Erkekden, aşıkdan bir çeşit korku ile kendimi bir düzeye uzak tuttum. Bununla beraber, artık kırk yaşıma zırhına büründüğüm için bu ürküntüyü duymuyorum. Hemen anlam çıkarmağa kalkışmayınız: Anlatacağım şey acıklı bir aşk masalı değildir? Hayır, Hayır, ben hiç bir zaman sevmemiş; ben bir gece on yedi yaşında iken birdenbire ihtiyarladım.

Dinleyin. Çok söylüyecek değilim.

Sırda geleyim... Siz, bu kadar olağan bu kadar bayağı bir olgunun beni bütün gelecek sevinçlerimden sıyrılmış olmasını belkide anlayamayacaksınız. Bu bir polis olgusudurki benzerlerini her gazetenin üçüncü sayfelerinde okuyabilirsiniz.

Ben, anlatacağım öykü nün kahramanlarından bile değilim. Benim, yalnız geçen ömrümü uzun zaman sarsmış olması onu bir adım önümde görmüş olmam dandır. Siz bunu öykü - hikâye - dinler gibi dinliyecek ve benim duyduklarımın hiç bir şey hissetmegeceksiniz.

**

Matmezel ne...

Elini anlına koydu, yere bakarak anlatmağa başladı:

— Bundan 25 yıl önce Sen Sülpis'te eski bir evde oturuyorduk bu evin avlusu yoktu, bütün pencereleri orman yolu gibi ıssız bir sokağa açılıyordu.

Bir yaz gecesi, odamda boğucu bir sıcak olduğundan uyuyamamıştım Annemi uyandırırım korkusuyla pencereyi açmak istemiyordum. Bir saat kadar uyanık durduktan sonra kalktım, terliklerimi giyerek gömlekle büyük merdivenden yer katına indim.

Size biraz salonu anlatayım: Bu evin vaktiyle yol boyunca uzanan bir bahçesi varmış bu bahçe yapı yapacaklara satılmış, bir parçasıda yolu doğrutmak üzere urayca alınmıştı yolun pencerelerinden biri, sokak fenerlerinin ışığı vurmayan karanlık ve içerlek bir köşeye açılıyordu.

Salona girice bu pencerenin açık olduğunu gördüm, yalnız pancurlar kapalıydı. Sıcaktan bitmiş ve boğulmuş bir hâlde pencere içine pancurun yan parmaklarına tutundum, gecenin tatl serinliği baştan aşağı içime çektim.

Bu, benim ömrümün karışksız son zevki idi.

Bir dakika geçmeden yan taraftan bir çift çıkıp geldi.

Erkek, genç kıza bu karanlık köşeyi sürüklüyordu. Bu, güzelliğine güvenerek namusluca çalışmayı aşağı gören, üç hafta çalışıp altı ay boşta gezen işçi taslaklarından biri idi. Kızı hemen tanıdım. Bu, annemin kendisine bir çok eyilikler ettiği on beş yaşında bir genç kızdı ki benimde bir çok kerreler devam etmiş bulunduğum

bir koruma yurdunda çalışıyordu. Kül rengi bir robası vardı, korsa kullanmıyordu. (Gerçekten, burada ihtiyacı yoktu.) Küçük saç örgüsü kumral başının üstünde topuz yapılmış ve fırkete ile tutulmuştu.

Kendisini omuzlarından tutan erkek acele acele sordu:

— Buras nasıl? Olmaz mı?

Kız yavaşca cevap verdi:

— Beni bırakınız... Beni bırakınız...

Sesinin tonundan, bu cümleyi lokantadan beri ikiyüz kerre tekrar ettiği anlaşıyordu.

Erkek:

— Haydi pilicim, sen bana evet dedin, söz sözdür. Böyle iki çatal düşünce olmaz. Öyle değil mi? Buradan daha iyi bir yer bulamayız, neden istemiyorsun? dedi.

Kız tekrar etti:

— Hayır... Burda olmaz... Burda olmaz...

— O halde nerede olur? Sende para yok, bendede arama; bir oda tutacak halde değilim. İstersen istihkamlara gideyim. Bir saatlik yoldur.

Kız, yine hayır işareti yaptı. Erkek sinirlendi.

— Kız, benimle açık konuş. Bana evet veya hayır de. Hayır dersen bilirsin ki, Benim başka doslarım da vardı.

Zavallı küçük hıçkırıklarla sarsılmağa başladı. Dayandığım pancurda o kadar kuvvetli ağlayordu ki bu harap genç kalbim bütün çirpınışlarını duyuyorum.

— Evet, ben sizi seviyorum, diyordu. Fakat, bunun için değil, bunun için değil, bunun için değil... Nasıl söylüyeceğimi bilemiyorum, lakin, aşk bu değildir Sizi seviyorum... Zira, siz güzelsiniz, çünkü, öbürlerinden başka türlü konuşuyorsunuz, çünkü, sizin geldiğinizi görünce ben seviçler içinde kalıyorum. Ben sizi öpmek için seviyorum. Oh! Sizde beni her akşam, her vakit istediğimiz kadar öpünüz! Lakin, bu şeylerden bahset-

meyiniz, hayır, hayır, istemiyorum... Hele sizinle... Bunun fena bir şey olacağını sanıyorum.

Erkek omuz silkerek sövmeğe başladı.

— Ah! Oynak yosma... Ve daha bir çok şeyler ki tekrar etmek istemem

Sonra, Erkek, yeleğinin altından bir bıçak çıkardı... Bir bıçak... Bu bir kasap bıçağı ve yahut kılınca benzer bir şey idi bunu pancurun göğsüm hizasındaki bir yerine sapladı alçak ve sert bir sesle... — Şimdi biz bizyiz, dedi. Sırayım dersen cimbizlarım ha

Genç kız kaskatı kesilmişti burada korkunç bir sahne oldu.

Sokak büsbütün ıssızdı öyle lekesiz bir sesizlik vardı ki benzeri ancak kırlarda bulunabilir.

Şehrin gürültüsü bile işitilmiyordu saat kaçtı! Belkide sabahın ikisi. Bu çiftten ve onların geçikmiş seyircisi benden başka uramda (Mahallede) her şey uykuda idi.

Bu işler bana o kadar yakın oluyordu ki uzansaydım parmağım ile dokuna bilecektim. Genç kız dayanıyordu. Kolları kıvrılınca zayıf bacaklarını sıkıyor, eteklerine dokunulunca elleriyle karşı koyuyordu... Bu boğuşma, inanamayacağınız kadar uzun bir vakit devam etti. Lakin, Yunan türkülerinde sonunda Karon çobanı yendi, kızın kuvveti kesildi.

O vakit, ellerini havaya kaldırdı, pancurda saplı duran bir şeye eli takıldı. Zavallı kızcağız, bunun ne olduğunu anlamadan, bunun bir bıçak olduğunu bilmeden, bedenini ve ruhunu sonsuz ebediyen-yaralamak isteyen, rast gele silâhlanan eli ile itti.

Ne yazık! İnsan eti bir hiçtir, yumuşak ve ince bir çamurdur ki bir vuruşta denilir. Bıçak boğaza girmiş ve ensede parlamıştı.

Fıskiye gibi kan akıyordu.

(Burada, boyun kenarında uzanan şah

damarlarından , kalbden fışkırır gibi kan çıkıyordu .)

Bir kan damlası pancurun ayakların-
aralıklarından geçerek benim kemerimi
bulaştırdı.

Erkeğin bıçaktan nefesi kesilmiş, göz-
leri furlamıştı, korkunç şekilde ağzını açı-
yor, fakak , hiç bir şey duyulmuyordu ;
Lâkin , yüzü koyun devrilince , genç kız,
küçük bir kara kuş gibi sığıyarak geri-
ledi, sokağın sessizliği ortasında üç kerre
haykırdı. Bu, üç korkunç çığlıktı.

Ahl bu ölüm çığlıkları ! ben bunlardan
daha korkunç bir şey duyduğumu hatırla-
mıyorum.

Sonra ne oldu ? Sizi burası ilgilendir-

mez, değilmi ? Annem sıçrayarak uyandı,
haykırdığını sandığından avaz avaz ça-
ğırmağa başladı ve sonra kanla kıpkırma-
zı olmuş ve bağlanmış pencere yanında
karşılaştık, ilkin benim bir kazaya uğra-
dığımı zannetti . . . Fakat ben size, bu
öykünün buralarını anlatmaya lüzum gör-
müyorum.

O zaman on yedi yaşında idim. Real-
teyi bilmiyen ben, yarım saat içinde, her
şeyi, hayatın bütün gizliliklerini, aşkı ve
ölümü; romanların arzu dedikleri şeyi,
aşık bir adamın (!) ve ölü bir adamın
ne demek olduğunu anlayıvermişim.

İşte, sevgili dostum, benim neden yal-
nız yaşadığımı öğrendiniz.

Ülkücü ve Devrimci Gençlerin duyguları

Edebiyat Gecesi Sezişleri

FAHRİ ERDİNÇ

Arkadaş;

20.11-935 akşamı Halkevinde yapılan
edebiyat gecesinde bize aruz, hece ve ser-
best vezinlerdeki tekniği göstermek için
hocamızdan sonra sahneye çıktın.

Serbest ve hece vezinleri arasındaki
farkları bize anlatmak için misaller almak
istedin. Hece aldığın misaller bizi tatmin
etti. Fakat: Serbest nazım misallerine geç-
meden, bu tarzın yapılamaması ve söyle-
memesine sebep olarak kendinden farazi-
yeler , nazariyeler uydurdun : Okuyama-
mak. Bu kadar serbest nazmı görenlerin
içinde bir tek eyi okuyacak çıkmadımı?
Ve yahut sen eyi okuyorsun! Aferin, eyi
taklit ediyorsun, senden de severek ve se-
vinerek birisi niçin öğrenmedi, neden oku-
mak sevdasına düşmedi?

Serbest nazımın zorluklarından bahset-
tin Nasıl oluyor da şimdiye kadar bu
tarzda hiç döneme yapmayan bir şair,
tehvil fikrile yazdığı ilk eserinde bu kadar
muvaffak oluyor ve bu senin çok takdir
ederek okuduğun bir parça oluyor?

Neden serbest nazmı yazan Abdülhak
Hamit ve Ali Mümtazdan parçalar oku-
madın? Senin bugün neşredilmek kudre-
tini kendinde bulamayan; defterinin köşe-
sindeki üç şiirden başka misal yoktu?

Bir defa düşünki Halkevi salonunda
münevver bir zümreye hitap ediyordun.
Şiirlerinin mahiyetini öğrendik. Şimdi seni
de onlar kadar takdir ediyoruz.

Evet, "bu şehri İstanbul ki bi misli
behadır.."

Arkadar İstanbul bizim göz bebeğimiz
ve dilimizden düşürmiyeceğimiz en büyük

varlıktır. Onu bu dille tasvire kalkışman
bile hata..

İstanbul, saf ve ari bir Türk şairidir.
O Kozmopolit Beyoğlu gibi hiç bir vakit
de kepaze olmamıştır. Tapınakları , çeş-
meleri , taşı ve toprağı ile Türk soysallı-
ğının en yüce ve en ulu bir anıtıdır.

İstanbul senin sönyör derken parlıya-
cağını umduğun, Türk olmanın ve yalnız
apaş ağzına mahsus olan bir tarzla tasvir
etmekten çok yüksektir.

Biz elbette İstanbulu seveceğiz ve onu
batıranlara . . . Bu tarz artık sön-
müştür. Çünkü bizim dilimize gelmez,
bizde nezaket esastır. Bunu anladığından
" . . . " , "yatak," olarak okudun.
Utandın amma çok geç..

Heceye misal olarak evvelâ kendinden
okuduktan sonra , Faruk Nafizin kitabını
iki gün karıştırarak ancak bir şiir bula-
bildiğini söyledin. Nankörlük!.. Faruk Na-
fiz son yüz yılı terennüm etmiş ve eden
bir şairdir.

Galiba büyük bir zelzele neticesinde
"han duvarları," yerin dibine geçti. Yahut
iki numaralı gözlük takan gözlerin bunu
sayfalar arasından seçemedi. [Bu adamın
sanatı, değeri yoktur] dedin. Bir düşün:

Bugün "akın," bize bir devri anlatan
değerli bir eserdir. Değer kelimesinin kul-
lanılacağı yeri bilirim. Evet değerli bir
eserdir.

O, Türk ordularının İstanbulla doğru
akışıdır.

Senin batırdığın İstanbulla doğru..

O kitapları bir daha karıştır..

Halkevleri halka açılan bir kucaktır.

YAZIK KI... DEĞİLİM!

TE. ACAROĞLU

Ey, yaşayışımın iyi ve temiz günleri :
Güllerim !...

Siz ki benden bu gün uzak, çok uzak-sınız... Karanlık perdeler, belki kat - kat dağlar ardındasınız. Arkanızdan ne ka-dar koysam, size ne kadar yetişmek iste-sem, benden o kadar uzaklaşıyorsunuz, o kadar ürpererek kaçıyorsunuz !...

Bunun için size irişemiyorum. Sizi, o güzel kokulu güllerimi, gene eskisi gibi koklamak, öpmek öpmek göresile [iştihak] çırpınıyorum.

Ne yazık !...

Görüyorum ki, bu bir yalgındır (se-rap). Çünkü : Sizi kucaklamak istiyen kol-larım bomboştur. Bu ne yokluk (hüsrân) Tanrım !...

Hayatım bir boyunluk [gerdanlık]... Boyunluğun incileri : İşte günlerim... Fa-kat görüyorum ki, bu incilerin bir kıs-mı şu sıralarda küflenmiş, paslanmış. Eğer, hâlâ paslanmayanları varsa: Yaşayışımın gülleri bunlardır.

Ya, üstleri esmer bir örtüyle kapla-nanlar !... Bunlar da ötekiler gibi, eski parlaklığını ve göz kamaştırıcılığını ala-bilecekler mi, acaba?

Şimdilik ben, eski parlak güllerim ve incilerimle avunmaktayım. Aman, sakın onlara bari dokunmayın, ilişmeyin onlara! Onlar, benim gözbebeklerimdir : Onlarsız hayatı göremem, yaşayamam...

Onları canım gibi korurum. Yıllar var ki, yüreğim yalnız onlar için çarpar. Gönlüm, yalnız onlar için inler !... Çünkü benim en sevgili varlıklarım !... Eski canlı ve heye-

Ölüm Duygusu

Muharrem Adak

KARDEŞİM ASKERE

Gün ufukta sallandı, karanlıklar üşüştü ;
Gök kubbenin göğsünden sarı bir yıldız düştü
Bir titremedir sardı benim körpe gönlümü,
Hatırladım çünkü ben o an soğuk ölümü !

Bir gün böyle benim de akacak baht yıldızım
Birdenbire duracak sonsuz sandığım hızım!
Hayalim yıkanacak kan ağılayan gözlerde,
Sızım yumak saracak beni seven özlerde!

Silinen kahkahalar..

FETHİYE ORBEY

"Tan Sönmeze"

Geldim sana; uzaklardan şen renginle Yunmak için
Kazdağ, Madra sularının; selâmını sunmak için..
Süslenmiş gecelere, söylediğin türküler;
Sabaha dek dinliyerek dertlerimi unmak için!

Sana yeşil damla olmuş, sandım yassız kahkahalar
Aldanmışım ne yazık ki: Sesin güler gibi ağlar.
Anmamışsın hiç kimseye; özündeki dertlerini,
Bilmiyorlar sordum da ben; sana bekçi olan dağlar.

Tahta çenber üzerinde inler gelir bardakların,
Gizli, derin dertlerini dinler gelir bardakların
Öğrenince sularının yeşil gözden, doğduğunu;
Sevincini, kahkahayı siler gelir bardaklarını.

canlı gönlümü de birlikte götürmüşlerdir.

Artık gönlüm kuru, ıssız bir ova ka-dar boşdur, kimsesizdir.

Of... Bunlar bir karamsarin düşün-eceği şeyler... Fakat ben, akımsarım !..

Acaba ?

Yok, yok buuu nasıl tasarlayabilirim ?

Öyle olmağı isterdim.

Yazık ki... değilim !.

Onlar kendilerini bilirler. (*)

FERUDUN ANKARA

Her çağın, ıralarından [seciye] kuşku-lanılan, varlıklarından utanılan kişileri, zavallıları vardır. Bunlar, sosyetenin bas-kısı altında varlandırmadıkları soysuzluk-larını başka biçimde şekillendirmeye uğ-raşırlar. Bilhassa devrim atlayışlarında evrim köprülerinde boy gösterir; ses ve-rirler. Bu sesler, çabanlı boğuk boğazlar-dan çıkan uğultular kadar nahos olduğu gibi; cehaletlanmış yara derecesinde iç-renc ve korkunçtur.

Bu sosyete oluşunu Türk yurdu, Türk devrimi yönünden incelersek işin önemini daha iyi kavrarız. Acun tarihinin kafalara yerleştirdiği, her vakit söylediğimiz ve söyliyeceğimiz gibi 100 yılların başara-bileceğini pek kısa yıllara sıkıştırmış olan Türk ulusunun kucağında boy veren, za-vallı olduğu nisbette tehlikeden uzak ol-mıyan bu kişi örneklerinden bir kaçını vermek yeter sanırım.

Devrimi anlamayan kafasının rejimi benimsenmeyen gönlünün akışına uyan, ye-ni sosyetenin icabı diye ortaya atılan bu tü-redilerden birisi ve birkaçı çıkar: İspanya-da şato kuran muhayyilesinin ötesinde veni bi çığır açmağa yeltenir; yeltenirler. Tak-tuklarla lisanın korallarını bozarlar. Bu maskaraların pilâncosunu çizersek:

Soysuz bir ülkünün peşinde, kimin ar-dında ürenlere benzetebiliriz

Biri ve birçoğu çıkar: Başkalarının alın teri akıttığı, göz nuru döktüğü ve-rimleri kendine mal eder. Ondan çarpar bundan çarpar, şundan katar karma birşey yapar. Birşey dedim. O kokusuz ve birenk bir çelenk olabilir. Vakti gelmemiş ka-vunun, karpuzun sapını tezce olsun di-ye burarlar. Vurgunculuk yapmak için. Vurgunculuk yalnız maddi alanda olmaz

ya... Fikir alanında da kaçakçılar vardır. Fakat, kelime, şekil vurguncularının ese-ri, sapı burulan karpuz gibidir. Foyası çabuk çıkar. Başdan sona, sondan başa dizilmiş yaftalar, eklemeyular, yamalı şalvar göreyindedir. Dudakları yırılmış mahluk gibi sıtırır.

Birisi ve benzerleri çıkar: İnzalara taş atar; Şahsiyetlere tos vurur.

Okuduğu, okudukları birkaç ders ki-tabından edindikleri yarım yamalak tabir-lerle gazete sütunlarında sırtan beş on söz koy-yesi değerlerinin gösterişidir. Fi-kirsiz kelime yığınlarında bir öz bulma-ğa çalışırsanız emeğiniz boşa gider. «Ba-sık tavanlı divan edebiyatı», «Modası geç-miş şiir». «Tahtından inmiş Halit Ziya» ve bilmem daha neler.

İşte: Geveledikleri, geveleyecekleri söz-ler. Akılınca, akıllarınca buna dil uzatmak, şuna çene yarıştırmak, ona çamur fırlat-mak kendilerini değerlendirecek, adlarını yayacaktır. Bu kof kafaların çürük fikir-leri, dirliği düzenliği tam bir toplantıda boşaltılan mantar tabancasının huysuz boz-gunculuğunu yapar. Kulakları tırmalayan bu çığ sesler en amansız hınçlarla karşı-lanmaktadır, karşılanmalı da.

Bulanık suda balık avına koşanlar gi-bi devrimin baltaladığı yıkılar arasında barınmağa çalışanlar bilmelidir ki: Erge-lerinin dirilmesi boş kuruntudur.

Atatürk çocuklarının son sözü şudur:

Artık bu yurdda ne bir markscinin ye-ri ne bir şaklabanın gölgesi ve nede bir imza düşmanın kuru lâfları olamaz; ola-mıyacaktır.

[*] — «Onlar kendilerini bilir» lerden kas-dım. Onlar hadlerini bilirler değildir.

ZEYNEBİN MEZARI

S. ÇETİNER

Yeşil yamaçlara indi, süründü,
Akşamın dertlenen solan ışığı..
Dağlar, içli bir kız yası büründü,
Korkulu gölgeler sardı yıkığı ...

Bu «yıkık», eski bir aşk yuvasıydı..
Yıkılmış, yok olmuş. Her adlar gibi
«Memed», «Zeynep»ine burada kıydı.

Burada Şirinler, Ferhadlar gibi..
Çılgın, içli bir aşk yaşamışlarken
Burada döküldü göz yaşı ve kan...

Dalgalar kıvrılıp akar önünden,
Rüzgarlar bağrını okşayup geçer.
Dillenir her taş anlatır dünden,
Gönülden her biri bir acı seçer...

Yaklaştım bu sönmüş aşk yıldızına
O yeşil ilerin dibin kızına..
Yaklaştım. duygumla, yaşlı gözümle,
Yaklaştım «Zeynep»e bütün özümle.

Çimenler kurumuş, güller sararmış..
Gögsünü hicranın seleri yarmış..
Dikenler sarılmış güzel başına,
Baykuşlar tünemiş mezar taşına.
Belli ki burada gezüp ağlanmış,
Yasına binlerce gönül bağlanmış
Her dalda rengârenk paçavra bez var,
Dertliler türbesi olmuş bu mezar..
Bülbüller bırakmış, bozmuş yuvayı,
Zeynebin tasası sarmış obayı ..

Gökte gözlerini açarken yıldız,
Yaklaştı yanıma ak saçlı bir kız..
Gözleri yaşlıydı, gönlü ataşlı.
Üstüne bastığı topraktan yaşlı ..

Yüzünde hicranın bin bir izi var,
Beli ağırlaşmış çilesi kadar..
Yalvaran gözlerle yüzüme baktı,
Gönüne dokunsam ağlayacaktı ..

Dedi: — Garip oğlan, inmi, cinmisin?
Bu aşk diyarında niçin gezersin?
Adın ne? Nereli. Haymeneşin misin?
Yoksa, serden geçti yiğit er misin?

Dedim: — Ben mi? Sorma!.. Beyaz saçlı kız!
Gönlü, senin gibi, gamlı ve ıssız,
Derbeder, yuvasız.. Dertli, çileli..
Ben de senin gibi sevdalı, deli..
Hicran arıyorum! Elem ve hicran!
İçimde duyduğum hicranı, heran!

Dedim ki: — Sen kimsin? Beyaz saçlı kız!
Dedi: — Bir ay için, sönmüş bir yıldız!
Başında gezdiğin .. Yaşlar dökdüğün,
Yasına düşerek boyun bükdüğün,
Bu yıkık mezarın eşsiz sakini,
Çoban sevgilisi. Memedin kini..
Yaklaşmış o duğun uhrevi benim..
Yasını tuttuğum dertli Zeynebim...

Yaklaştım bu sönmüş aşk yıldızına,
Bu yeşil ilerin dertli kızına..
Yaklaştım görmek için güzel yüzünü,
Hafif, beyaz bir sis sardı gözümü ..

Gün indi. Yamaca gölge süründü,
Dağlar içli bir kız yası büründü ..

Dalgalar kıvrılıp aktı o günden,
Rüzkârlar bağrını okşadı, geçti..
Yamaçlar renk aldı, kızarmış günden,
Akşamın bu hüznü, acımı değti ..

Ağam

SIRRI ŞÜKRÜ YIRCALI

"Esat Âdil Müstecaplı oğlu"na

Gözlerin ufuktan daha kızıldı.
Ne için ansızın sarardın ağam?..
Söyle yarındanmi kalbin kırıldı,
Yoksa güneştenmi karardın ağam?..

İşittim aylarca dağda kalmışsın.
Kalbinle sevgiyi tattın mı ağam?..
Yarınle baş başa hep ağlamışsın,
Kendini Aşkına sattın mı ağam?..

Bilirim kül olsan bu sevgiden sen;
Ölmesin onunla yatmadan ağam;
Binbir heyecanla, başında esen;
Ülküyü ortaya atmadan ağam!..

Hep birden bağıralım.

F. A.

"Öğretmen ve öğretme adayı kardeşlerime"

Haykırdım, haykırıyorum, haykıraca-
ğım da: Öğretmen olacağım. Evet, sesi-
min son perdesine, gücümün son kerta-
sine kadar haykıracağım: Öğretmen ola-
cağım..

Haykıracağım, çünkü; öğretmen ola-
cağım. Çünkü: Sesim, yakıcı kızgın çöl
ruzgârlarıyla yoldaşlık etmedi; etmiyecek
ona, tan vaktinin sihirli yeli eş oldu. Se-
sim, şairlere ilham dağıtan o, öğütülü
ruzgârlara karıştı; öz verilik yasadığına
baş koyanların kulaklarına fısıldadı: Ne
mutlu size öğretmen olacaksınız. Kulak-
larla kucaklanan, dudaklarla öpülen bu
fısıltı kafalarla konuştu; kalblerle anlaştı.
Bir ses cevap verdi: «Bende öğretmen

Özdemini Çekerken

Mutlu NİYAZI AKAY

Bu gün yine... Hayalin karşımda durdu,
Siyahlara bürünmüş gamlı bir halde.
Ezgilerin mızrabı kalbime vurdu,
İzin kalan yerlerde, bu seyahilde.

Bu gün yine.. Susadım yine ağladım
Bu kanlı yaramdaki gizli sızınla,
Yine magnum bir günde matem bağladım
O nemli bakışınla, o niyazınla ..

Bu gün yine.. Seyhandan hep seni sordum
Yine titrek bir sesle, yanan bir özle;
O kimbilir nerededir?.. Heyhat diydordum!
Enginlere dalıpta ağlıyan gözle ..

olacağım». Bir ses de «ne mutlu bize» di-
ye içini dökdü Özlemini çektiği ertigine
kavuşmanın sevincini kalıplaştırdı. Bir di-
ğeri duyduğu gururun öyküsünü anlattı.
Okudum, duydum ve gördüm ki kafanın
tasarladığın dil bağlayıcı, gönül başarı-
cıdır.

Artık tomurcuklanan ülkü meyva ve-
recek. Karanlıkta kalan amaçta yıldızlar
parlayacak. Ümüdümüz kuvvetli, güvenimiz
yerindedir. Ey öz verir Türk öğretmenle-
ri, öğretmen adayları; bunları, size müj-
delemek bahtiyarlığı ömrümün en tatlı ha-
tirası olacaktır. Sarsılmaz inanımızla hep
birden bağıralım: Öğretmeniz, öğretmen
olacağız.

SU ÜSTÜNDE

— Guy de Muudassant'dan—

Çeviren : HALİL SEZÂİ

Yaz sonuydu, Paristen fersahlarca uzak, her akşam yatmağa gittiğim, Sen nehrinin kıyısındaki küçük kır evini övmüştüm. Orada bir kaç gün sonra komşularımdan birile tanıştım. Otuz, kırk yaşlarında, gayet mütececcis görülmemiş tiplerden biri. Bu eski bir kayıkcıydı. Fakat özgün bir kayıkcı. Hergün su kenarında, her gün su üstünde her gün suda. Bir sandalı, doğduğu belliydi, sonunda şüphesiz yine bir sandalda ölecekti.

Bir akşam nehir kıyısında gezinirken, hayatında unutmadığı hatıralarından bir kaçını anlatmasını istedim. İşte, daha sözümü bitirmeden, arkadaşım anlatacağı şeyin önemini bir şair gibi yüzünün çizgilerinde canlandırdı. Nehire karşı kalbinde dayanılması imkânsiz bir ihtiras yaşıyordu.

— Ah.. dedi, yanımdan akıp geçen şu su gibi, bu nehrin üstünden ne kadar hatıralarım kayarak yokluğa karıştı. Siz bu nehrin içini bilmezsiniz! Dinleyiniz, bu kelimeyi bir balıkçı söylüyor. Bu derin esrarlı, serap, korku memleketi onlar için aşıkârdır. Orada gece aslından bambaşka görünür, ne olduğu anlaşılmaz gürültüler işidilir; oradan geçerken insan niçin bir mezarlıktan geçiyormuş gibi gayri ihtiyari örperir? Evet, orası hakikaten uğursuz bir mezarlıktır, fakat mezarları yoktur.

Toprak balıkçılar için tahdid edilmiştir. Ayın bulunmadığı zamanlar, gölgelerde nehir bucaksızdır. Bir acemi bahriyeli için de deniz aynı şeydir. O çokçası hırçındır, bağırır, ulur, coşar fakat suda var ki, merddir. Nehir ise her zaman sessizdir. Gürültü etmeden akar. Onun bu son-

suz hareketi bence okyanosların yüksek dalgalarından daha korkunçtur.

Hülyakârlar denizden sinesindeki mavi-likler memleketinde kendilerini saklamasını isterler. Onun için büyük balıkların ortasında yuvarlanmak, boğulmak, yabani ormanlar, taş mağaralar arasında kayıp olmasından daha tatlıdır. Nehrin siyah derinliklerinde ise onların nasibi, çamur yığınları içinde çürümektir. Bununla beraber nehir bazan, meselâ, şafakta parlar. Tatlı su dalgaları iki kıyı arasında uzayarak mırıldayan sazları kucaklar.

Okyanuslara karşı bir şairin dediği gibi:

Ey dalgalar, bin macera bilen serin dalgalar! Denizlerin dizlerinde korkan derin dalgalar! Bize doğru gelişiniz son haykırış olacak. Bunu durgun sağınlara haber verin dalgalar.

Denizler, her zaman korkulu ve aynı görünüştedir. Aldatıcı parıltılara, renklere temiz sinesinde yer vermez. Pek iyi, bununla beraber öyle zannediyorum ki, sazların tatlı sesleriyle fisildediği bu öyküler, dalgaların uluyarak anlattığı acıklı dramlardan daha az iç sızlatıcı değildir.

Benden hatıralarımdan bir kaçını anlatmamı istediğiniz zaman, bende size buraya ilk geldiğim günlerde, on yıl kadar evvel başımdan geçen bir vakayı anlatmağa hazırlanıyordum. Dinleyiniz:

Bugünkü gibi yine Lofon annenin evinde oturuyordum. İçtem arkadaşlarımdan Lou Bernat de debdebesine, gösterişine kapılarak hükümet meclisine girmek için kayıkcılıktan vaz geçmiş ve iki fersah kadar aşağıda C. Köyüne yerleşmişti. Her gün akşam yemeğini kâh onun evinde,

kâh bizde hep beraber yerdik.

Bir akşam yalnız dönüyordum, O kadar yorulmuştum ki, gece gündüz benimle beraber cabalayan «on iki ayaklı okyanusumu» büyük sandalımı güçlüklerle çekiyordum. Hemen hemen ikiyüz metre kadar aşağıda şimendüfer köprüsünde sazların dibinde ikinci bir defa nefes almak için durdum. Ay nur saçıyor, nehir parlıyordu. Hava çok güzel ve sevindi. Pipomu dumanlayıp şuracıkta bir parça dinleneyim dedim ve çipamı suya fırlattım.

Sandal akıntıyla sürüklendi, zencirler sonuna kadar boşanmıştı sonra durdu. Postumu arka tarafta bir yere yayarak oturdum. Çit yoktu. Hiç bir ses işidilmiyordu. Yalnız bazan birkaç hissiz küçük dalganın karşı kıyıya çarptığını görüyordum, önde kaynaşan çok boylu bir gurup saz beni korkutuyordu.

Gece şarkıcıları bataklıklarda birden susmuşlardı. Nehir çok rahattı fakat bu sessizlik beni adeta üzüyordu. Sağımda önümde birden bire feryat koktu, irkildim, kurbağalar, sanki benim bu sıkıntıyı anladılar, bir ağızdan haykırmağa başladılar. Pipomu yaktım, beyaz dumanların kıvrılması beni yine teselli edemedi. İkinci bir sıkıntı içimi kemiriyordu. Dönmem lâzımdı. Şarkı söylemeğe başladım fakat sesi- min boşlukta yarattığı akis beni daha çok mahzun etti.

Geminin ucuna geçerek göğü seyre- tim, biraz açılmıştı, oturdum fakat en ufak bir hareket beni rahatsız ediyor, neşemi kaçırıyordu. Gemi gözüme o kadar büyük görünüyordu ki sallandıkça iki kıyıya çarpıyor sanıyordum. Sanki saklı bir kuvvet beni kaldırıyor, sonra suyun derinliklerine doğru çekiyordu. Şiddetli bir fırtınanın ortasında boşlukta sallanmış kalmış gibidim. Etrafda bir gürültü oldu bir sıçramayla doğruldum, su parlıyordu ve çok sakindi.

Rahat edemiyeceğimi anlamıştım artık gitmeğe karar verdim. Sandal hareketsiz duruyordu, Zencirleri çektim, çok azimli, daha kuvvetli çektim. Çıpa gelmiyordu, Suyun dibinde bir yere takılmıştı. Çok uğraştım fakat bütün emeklerim boşa gitti. O zaman küreklerle akıntıya doğru bir parça ilerlemek, çıpanın yerini değiştirmek istedim, buda boşa çıktı. Zencirleri tutdum koparacak gibi çılgınca salladım, hepsi boş. Cesaretim kırıldı, oturarak vaziyetimi düşünmeğe başladım. Bir zaman zencirleri kırmak, sandaldan ayırmak hulyasını kurdum fakat bunada imkân yoktu. Zira çok büyük birşeydi ve geminin ön tarafına kollarımdan kalın bir ağaç parçasıyla sağlamca tutdurulmuştu. Hava eyidi bir parça gecikmeyi düşündüm, tesadüf buradan geçecek birkaç balıkçı şüphesiz imdada gelecekti. Evvelce başımdan geçen şeylerde bana sakin olmamı hatırlatıyordu. Oturdum, pipomu ateşledim ve bir şişede «rhum» çıkararak iki üç bardak içtim. Kendi kendime acıyoor, hali- me için için gülüyordum.

Karşı yakıda bir hisırtı oldu kulak kabarttım, serin bir rüzgâr çıkmıştı bütün vücudum başımdan ayaklarıma kadar buz kesildi. sonra anladım ki bu hisırtıyı akıntıya kapılan bir ağaç parçası sazlara takıldı- dıkça çıkarıyordu. Canım sıkılmağa başladı zencirleri tutarak son ümitle bir daha gerdim. Çıpa asıldı, sabrım tükenmiş ve çok yorulmuştum.

Bu esnada nehir yer yer sisle örtülmeğe başladı. Bu bulut tabakası yukarıdan suyun üstüne indikçe koyulaşıyordu. Ayağa kalktım ne nehir, ne gemi, ne ayaklarım, hiç birşey görünmüyordu. Yalnız sazları karşıda bölge halinde seçebiliyordum. Bu buzlu cama benzeyen ovada ay, siyah bir daire halinde göğeyi tırmanıyordu. Belime kadar geniş bir pamuk tarlasında beyazlıklar içine gömül-

müş gibiym ve bir takım belirsiz gölge-lerin bana doğru geldiklerini zannediyor-
du n Sandalın üstünde dikilerek daha iler-ri baktım nehir donuk bir perdenin altı-na saklanmış görünmeyordu. çok s kalmış-tım, kalbim fırlayacak gibi çarpıyordu. Başımı kollarımın arasına alarak uzun uzun düşündüm bir zaman aklıma yüze rek kurtulmak geldi fakat ne tarafa doğ-ru yüzecektim kıyı görünmeyordu. Sonra benden önce birkaç ardaşımın akibeti be-ni ürküttü, korkuyla titredim. Ayaklarım-dan suyun dibine doğru çekildiğimi his-sediyordam.

Bir kolayımı düşündüm fakat neye baş vursam bana sonuçlu görünmedi. Artık kurtulmak için iki şey kalmıştı biri cesa-ret, diğeri sabır. Bende birinciden eser kalmamıştı, bu izah olunmaz korku bü-tün benliğimi sarmış, böyüye böyüye bir dehşet halini almıştı. Gözlerim kapalı, ku-laklarımı daima gelecek bir sesde hareket-siz kaldım. Şişeyi alarak birkaç bardak daha içtim. O zaman aklıma, ufkun dört köşesine doğru seslenmek imdat istemek geldi. Avazım çıktığı kadar bağırmağa başladım. Dinledim. Uzaklarda bir köpek uluyordu. Şişeyi boşalttım ve sandalın içi-ne uzandım. Kâbus içinde, gözlerim açık, böylece bir iki saat kaldım. Kendi kendi-me «haydi kalk» diyordum, fakat canım istemiyordu, cesaret edemiyordum. En son-ra güçlükle doğrulabildim, kıyının üstün-den uzaklara baktım.

Gördüğüm güreyi gözlerimi kamaştır-tı, şaşırdım. Bu sanki seyahatlardan işitti-ğimiz, görülmemiş periler memleketinden bir parçaydı. İki saat önce bir paravan gibi yeri örten sis şimdi şurda burda dal-

galanıyordu. Nehri terk ediyor, azar azar kıyılarda toplanıyor, yer yer altı yedi metre yüksekliğinde tepeler vücutte geti-riyordu. Ay aydınlığında parlayan bu te-peler kar yığınlarına benzeyordu. Gözle-rimde bu beyaz tepeler, nehrin ateşden dalğıkları, maddî, südlü göğün ortasında serilmiş, penbe tüllerle donanmış kocaman bir ay...

Bütün su hayvanları artık uyanmıştı, kurbağalar mutemurane haykırıyor, bu monoton, kederli kısa notalar sağdan sol-dan göğe yükseliyor, sanki kızıl sular son defa titreyen yıldızlara bakırlaşmış nağralar fırlatıyor. Bu gönül alıcı güre-yin karşısında şaşırılmışım.

Bu hal ne kadar sürdü bilmiyorum. Dalgınlığım artık geçmişti, gözlerimi aç-tım. Ay batmış, gök ziyah bir bulutla kapanmıştı. Suda elemli çizgiler parlıyor-du. Soğuk bir rüzgâr çıkmış, karanlığı uzaklara doğru sürüklüyordu.

Karanlık az lmıştı, soğuk bir gölge-nin bana sürünerek geçtiğini hissederek gi-bi oldum. Hafifce haykırdım. Bir ses ce-vap verdi. Bu bir balıktı, çağırdım. Yak-laştı ona bütün başımdan geçeni anlattım. Yanıma geldi ikimiz birden zencirleri çek-meğe başladık. Çıpa yine başanmayordu, gölgeli esmer, yağmurlu, soğuk bir sabah doğmuştu. Uzaktan başka bir kayığın geç-tiğini gördük işaret ederek çağırdık, üçü-müzde çekmeğe başladık. Çıpa azar azar gevşedi, ucuna bir ağırlık takılmış ağır ağır geliyordu. En sonra siyah bir yığın belirdi, benim tarafıma doğru çekti. Bu boynuna kocaman bir taş bağlanmış bir, iltiyar kadın cesediydi.

Birlik yenilmez kuvvettir.

YENİ ALMANCA LİSAN DERSLERİ

(Yedinci dersin
Devamı)

VE GRAMER KURALLARI

Noter: Rüknettin Sözen

Örnek

(zum Beispiel)

das	Moskau	moskova
das	Riga	riga
das	Paris	Paris
das	Berlin	berlin
das	Rom	roma
das	Wien	viyana
das	London	londra
das	Athen	Atina
das	Odessa	odesa

4 — Kendilerine tanımlayan harf (harfı tarif) ilâvesile (duruch Hinzufügung) isim olarak kullanılan söz bölümünün (aksamı kelâmın) cümlesi muhayyerdir ve (das) tanımlayan harfını alırlar.

Örnek

(zum Beispiel)

das	Essen	yimeklik (taam)
das	lesen	okumaklık
das	Trinken	içmeklik
das	Rouchen	sigara içmeklik
das	Grosse	büyüklik

5 — (chen, lein) ile nihayetlenen ismi tazgirler muhayyerdir ve (das) tanımlayan harfını alırlar.

Örnek

(zum Beispiel)

das	Fräulein	küçük hanım
das	weilchen	an, dakika, lahze
das	Mädchen	kız çocuk
das	weibchen	karıcağz
das	Zeglein	oğlak

6 — (tum, nis) ile nihayetlenen bütün isim-ler muhayyerdir ve (das) tanımlayan har-fını alırlar.

Örnek

(zum Beispiel)

das	Eigentum	milk, mal
das	Einverständnis	oydaş (riza, muva-fakat)
das	Geheimnis	sır gizli
das	Ereignis	olgu (vaka) hadise
das	Ergebnis	sonuç (netice) Akibet
das	Zeugnis	tanım (şehadet, dip loma)

(der Reichtum = zenginlik ve der Irr-tum = yanlış = sehv) isimleri müstesna ola-rak (der) tanımlayan harfını almışlardır.

Katınç (mürekkep) isimlerde ikinci ke-lime hangi cinsten ise birinci kelime (isim) dahi o cinsdendir. Yani ikinci kelimenin tanımlayan harfını birinci kelime dahi al-mağa mecburdur.

Örnek

(zum Beispiel)

der	Edelmann	asil adam
das	Dienstmadchen	hizmetçi kız
die	Geistesverfas-sung	kamoy (efkârı umu-miye)
das	wohonzimmer	oturma odası
das	Landleben	köy hayatı, köy ya-şayışı
der	Fabellichter	masaleci, masal ya-zan şair
der	Blumengarten	çiçek bahçesi
der	Oberkellner	baş garson
die	wassermelone	karpuz
der	Landmann	çiftçi, köylü
der	Maulesel	katır

(die Antwort = cevap, die Grossmut = akı-lık, âlicenaplık, die Sanftmut = acıma, sev-gonluk (merhamet, şefkat), der Abscheu = nefret kelimeleri ayram (müstesna) olarak (die veder) tanımlayan harflarını almışlar-dır.

Sekizinci ders

(der Achte Unterricht)

Vazife
(Aufgabe)

Bu nedir? Bu bir kitaptır. Benim bir kitabım var, Senin kaç kalem var? Nereye gidiyorsun? Şehre gidiyorum. Saat kaçtır? Saat üçtür. Saat kaçta uyuyorsunuz? Nereye bakıyorsunuz? Resme bakıyorum. Ben hastayım Ben sıhhattayım [eyiyim] Ne vakit mektebe gidiyorsunuz? Saat sekizde mektebe gidiyorum Sınıfta kaç talebe var? İki defteriniz var. Ne yazıyorsunuz? Vazifemi yazıyorum. Kaç yaşındasınız? Otuz yaşındayım.

die Feder	kalem, kuş tüyü
die Uhr	Saat
die Schule	Okul (mektepe)
die Aufgabe	Ödev (vazife)
das Heft	Defter
wie	Nasıl, ne, kaç
wieviel	Ne kadar, ne mik-

Mein, meine, mein	Benim
Krank	Hasta
Gesund	Sağ, iyi, sıhht
spät	Geç, vakit
Sie schlafen	Siz uyuyorsunuz
Sie schauen	Siz bakıyorsunuz
Ich schreibe	Ben yazıyorum
Sie schreiben	Siz yazıyorsunuz
Ich schaue	Ben bakıyorum
in	İçinde, de, içine
es giebt	var, bulunur
(was giebt es neues,)	Yeni ne havadis
	var, ne haber, ne
	var?

Öğretim

(Ulubung)

Was ist das? das ist ein Mann. Wo ist mein Vater? mein Vater ist dort. wieviel Brüder haben Sie? Ich habe zwei Brüder. Wie ist die Tür? Die Tür ist gross.

Das Gold ist ein Metall. Das Zimmer ist kalt. Wie spät ist es? Guten Morgen meine Mutter. Ich danke mein Sohn. Das Mädchen ist schön. Da ist der Tisch. der Tisch ist rund. Der Schrank ist hoch und gross. Die Tür ist offen.

dort	orada
zwei	iki
ich danke	teşekkür ederim
der Schrank	dolap, kütüphane
rund	yuvarlak
hoch	yüksek
und	ve
gross	büyük
offen	açık

Not: Vazifeyi Almancaya öğretimi Türkçeye çeviriniz Bu dersde geçen yeni kelimeleri ezberleyiniz ve tekrarlayınız.

Dokuzuncu ders

(Der Neunte Unterricht)

Birinci [Kiyasi - Hafif] i'rap

1 — [E] ile nihayetlenen isimler birinci i'raptandır. [E] ile nihayetlenen erkek kişi, hayvan ve eşya isimleri müfret mücerredinden gayri hallerinde bir [N] alırlar.

Örnek

[Zum Beispiel]
MÜFRET

der Knabe	Çocuk	müc. (nom)
des Knaben	Çocuğun	müz. (ge.)
dem Knaben	Çocuğa	me. ileyh (da.)
den Knaben	Çocuğu	me. bih [ak]

CEMİ

die Knaben	Çocuklar	müc. (no)
der Knaben	Çocukların	müz. (ge.)
den Knaben	Çocuklara	me. ileyh [da]
die Knaben	Çocukları	me. bih [ak.]

MÜFRET

der Löwe	Arslan	mü. [no.]
des Löwen	Arslanın	müz. [ge]
dem Löwen	Arslana	me. ileyh. [da]
den Löwen	Arslanı	me. bih [ak]

Halkevi Köycüler Şubesi Neşriyatından :

1 — Köy kitabı

Yazan : İlbay Salim Gündoğan

Halkevi Dil, Tarih, Edebiyet Şubesi neşriyatından:

1 — Öz Türkçe adlar

Derleyenler : Abdi Ağabey oğlu, Şevki Işıkman

2 — Çepniler (Balıkesirde)

Yazan : Çağış kamunu kamunbayı H. Akay

3 — Balıkesir inanmaları

derleyen : Öğretmen Osman Balkır

Kaynak Neşriyatından :

1 — Kaynağın 1-12 Sayısı Birinci cilt

2 — » 13-24 » İkinci »

3 — Balıkesirde Bağcılık

Yazan : Kepsütlü oğlu Halil İbrahim

Gelecek sayılarımızda çıkacak elde olan yazılar:

Sanırsın . . (Dizin) . . Halil Sezai

Balıkesir yatırları . . . M. Yasa-Korkut

Kızıl kuş . . (Öykü) . . Şem'i Nur

Gençliğimin öyküsü . . M. Adak

Bülbül . . (Destan) . M. Fevzi İlhan

Baba Hatice . (Öykü) . . I. paraçık

Türk tarihî tetkik cemiyeti başkan
lığına.
ANKARA

Sayısı 15 kuruştur